

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.



Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA



N:r 8

Aug.

1943.

Pris 50 öre

Foto: Bo Törngren.

STOCKHOLM**JU TELUMP**

Säckar och juteväv köpes. Fördämningsmattor, cisterner sand- och torkgaltar säljas. Koksgrutor, Järnbalkar och Plåt

A. JÖNSSON & C:o
Timmermansg. 47 - STOCKHOLM
Tel. 43 03 59, 43 63 83

PRESSVERKTYG

L. S. THÖRN

Fixturer. Svarvningar. Pressningar.
Massafabrikationer utföras.
Moderna arbetsmetoder! Precision!
Hudiksvallsgatan 4 — Telefon 31 46 34
STOCKHOLM

BETALD ANNONSPLATS**A.-B. Stockholms Patentbyrå**

K. Y. Zacco & E. H. Bruhn, Verkst. dir. bergsing., jur. kand. Axel Hasselroth, f. d. byrådir. i Kungl. Patent- o. Regist.-verket, docent vid Kungl. Tekn. Högskolan. Tel. växel 23 09 70. Centrum, Kungsgat. 36, Stockholm. Grundad 1878. Vår handbok med råd och upplysningar rörande patent sändes på begäran.

Patent varumärken.

ÅSTRÖM & CO • Metallfabrik SMEDSUDDEN — STOCKHOLM

Tillverkar all slags armatur.

☼ Utför reparationer. ☼

Telefon 50 26 72 — Telefon 50 26 72

FIRMA NYA SVENSKA SKROT A.-B.

N. Stationsgat. 21, STOCKHOLM

Telefon 30 65 23

STEN BORNES BOKBINDERI

Stora Nygat. 31 STOCKHOLM
Telefon 11 47 18

Förstklassigt utförande av alla slags Bokbinderiarbeten

Tekniska Affären SKATAN

Sjukvårds- och förbandsartiklar.

Tekniska varor. Parfymer. Tvål.

Hantverksgatan 37 - Tel. 51 05 73

BREVPAPPER och TOILETTARTIKLAR

i parti

FIRMA EMIL BLOMQUIST
Bredgränd 2 — STOCKHOLM

ALINGSÅS

Värmeledningar o. sanitära anläggningar, vatten-, gas- och avloppsledningar utföras av undertecknade omsorgsfullt och till billigaste priser — Reparationer utföras! — Infordra anbud!
Rörledningsfirman DAN STRANDBERG
(J. Larsson & J. Lundgren)
Villa Kullen - ALINGSÅS - Telefon 581

BODEN

Vid behov av **KLÄDER** vänd Eder med förtroende till

MATSSON & NÄSLUNDS EFTR.
Skrädderi- & Herrekipering

BODEN — Telefon 20 98

E. A. HEDMANS
BAGERI, KONDITORI och KAFÉ
Kungsgatan BODEN Telefon 280
REKOMMENDERAS
Dagligen färskt bröd o. gott bryggt kaffe

LUNDGREN S Herr- och Damfrisering

Tel 27 95

Perfekt utförande. Skicklig personal alltid till Eder tjänst

BILSERVICE NILSSON & COMP.
Fabriksgatan 10 - Boden - Tel. 16 09
FULLT MODERN SERVICE
Spolningar - Smörjningar - Bårgningar.
Reservdelar och tillbehör

B J Ö R K B O M S

FINBAGERI och CAFÉ

Kungsgat. 10 BODEN Tel. 598
Rymliga och trevliga lokaler
Beställningar emottagas
Begravningar arrangeras

Hedenbrons Kafé

rekommenderas vid utflykter och promenader

Gott kaffe. — Hembakat bröd.

Telefon 23 57 — BODEN

ALLT FOTOGRAFISKT

i bästa utförande från

HANSSONS EFTR., Drottninggatan 27,
BODEN — Telefon 27 78
Zeiss-Ikon-Kameror och Film.

BOLLNÄS M. OMNEJD**GEFLE RÖRLEDNINGSAKTIEBOLAG**

Filialen i Bollnäs. Tel. 110 17.
Värme- och sanitäranläggningar. Rostfria plåtarbeten. Förlämnings- och förkromningsverkstad.
Förstklassiga arbeten. Humana priser. Infordra prisuppgifter.

BORÅS OCH SÖDRA ÄLVSBOGSLÄN

Axel Höberg — Rörläggarfirma
Utför: Värme- och Sanitetsanläggningar av alla slag. Ång-, Kok- och Tvättanläggningar. Program och kostnadsförslag på begäran. Tel. bost. 121 54, förråd Magasinsgatan 131 32.

LAGERBODEN, Borås

Den moderna detaljhandeln för
ALLA SAMHÄLLSKLASSER
Specialité: **STRUMPOR - TRIKÅ**

LAGERBODEN, Borås**AXEL HEDLUNDS MÅLERIAFFÄR**

Engelbrektsg. 7 - BORÅS - Tel. 132 42
INFORDRA KOSTNADSFÖRSLAG!

FOLKETS HUS CONDITORIET SKENE

Tel. 401 98

Beställningar av
Tårtor - Krokaner - Efterrätter
Servering av gott kaffe o. goda kakor

Borås**Fabriksnederlag**

DEN SVENSKA HANDLAREKÄRENS FÖRNÄMSTA INKÖPSKÄLLA

RYDAHLS MANUFAKTUR A.-B. Rydal Bomullsspinneri

SPEC.: EFFEKTGARNER

Tel.: Kinna 4311

BIL-SERVICE

Auktoriserad reservdelsförsäljare för Plymouth-delar. — Utför reparationer för alla slags bilar. Bårgningsbil hela dygnet
Tel. 146 93

DEGERFORS

NI ÄR ALLTID VÄLKOMMEN
— till —

Nya Konditoriet

(Inneh. FRIDA HALLDIN)
Degerfors

ESKILSTUNA**A.-B. LUNDIN & LINDBERG METALLVARUFABRIK**

Eskilstuna — Telefon 13 64
Husgerådsvägar i koppar och aluminium.
Presentartiklar i tenn.

Skydda de friska
genom att effektivt
hjälpa de sjuka

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

AUG. 1943

Utkommer en
gång i månaden
6:te årgången

Redaktör och ansvarig utgivare:
JOHANNES SANDRÉN

Kocksgatan 15, Stockholm
Telefon 41 39 99 Postgiro 15 44 20

Ägare:
DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND

Personalbristen vid sanatorierna och de partiellt arbetsföra

Det har nyligen gått ett meddelande genom pressen att Sandträskes sanatorium i Norrbotten måste minska med inte mindre än 100 sjukplatser till följd av den rådande bristen på personal, speciellt då sjukvårdsbiträden. Även Högbo sanatorium i Falun har av samma skäl måst inskränka på sjukplatserna och på samtliga landets sanatorier i övrigt råder allvarlig brist på personal.

Orsaken till denna personalbrist är väl främst att söka i den högkonjunktur med alltmera stegrad efterfrågan på inte minst kvinnlig arbetskraft, vi nu uppleva. Därtill kommer under sommarmånaderna semestrarna med thy åtföljande behov av vikarier inom olika kvinnliga yrken; badorter och sommarpensionat, restauranter och sommarserveringar behöva massor av folk, den stärkta beredskapen absorberar en icke ringa del av den kvinnliga arbetskraften o. s. v. Och — detta är att noga lägga märke till — samtliga dessa anställningar äro i jämförelse med sjukvårdsbiträdenas väl betalda.

Det är inom parentes sagt ett mycket anmärkningsvärt förhållande detta att sjukvårdsarbete, kvalificerat, ansvarsfullt, krävande sjukvårdsarbete skalla vara underbetalt. Det är inte bara landets sjukhusunderläkare som svältavlönas; sjuksköterskornas löner äro sannligen inte heller så lysande, och vad sjukvårdsbiträdena beträffar är deras avlöning så låg att man faktiskt måste förundra sig över att sjukhus och sanatorier under rådande högkonjunktur överhuvudtaget kunna anskaffa sådan personal. En lämplig justering av landstingens lönepolitik ifråga om sjukvårdspersonalen skulle därför säkerligen på ett radikalt sätt avhjälpa den allvarliga personalbrist, som f. n. är rådande på landets sanatorier.

En annan framkomlig väg att lösa den fråga det här gäller är direkt beroende av ett stort och brännande samhällsproblems lösning — frågan om tillvaratagande av den partiella arbetskraften, i detta fall placering av lungsjuka konvalescenter i sjukvårdsarbete på våra sanatorier. I tidskriften "vi och ni" nr 2, 1942 har överläkaren vid Österåsens sanatorium, dr. Helge Dahlstedt och sjuksköterskan Ruth Tideström ingående behandlat denna fråga. Dessa artiklar ha f. ö. återgivits i Status nr 3 i år. D:r Dahlstedt påpekar där att landstingen i likhet med staten fordrar friskbetyg vid anställandet av personal till sjukhus och sanatorier — det är så stat och kommun föregår med exempel, när det gäller att tillvarataga den partiella arbetskraften! D:r Dahlstedt anser att "vad speciellt den osäkra och den partiella arbetskraftens tillvaratagande vid besättande av platser på våra sjukvårdsinrättningar angår, så borde nog sådan i stor utsträckning kunna användas, särskilt på våra tuberkulossjukvårdsanstalter, sinnessjukhus och sjukvårdsanstalter för kroniskt sjuka".

Detta möter emellertid stora svårigheter på grund av att arbetsgivaren inte vill stå risken för kommande underhåll vid recidiv. "Denna arbetsgivarens tvekan", skriver d:r Dahlstedt "måste ju anses vara förklarlig och även försvarlig, speciellt när det gäller privata arbetsföretag. Men man måste allvarligt fråga sig om det icke ur många synpunkter skulle vara riktigare och bättre för individ och samhälle om den partiella och osäkra arbetskraften verkligen kunde rationellt tillvaratagas. Om problemet, den partiella arbetskraftens tillvaratagande i samhället, nu kan anses moget att tas upp till grundlig omprövning, vad vore då naturligare än att staten i första hand gjorde praktiska försök och

rön vid sina egna verk och inrättningar. Vad tuberkulossjukvårdsanstalterna angår anser jag det i likhet med syster Ruth Tideström vara mycket lämpligt att vid sådana ta emot tuberkulossjuka med minskad eller osäker arbetsförmåga. Vid våra Tbc-sjukvårdsanstalter bör sådan arbetskraft, som syster Ruth framhåller, då individen själv varit sjuk, till och med kunna vara alldeles speciellt lämplig genom personliga insikter i de lungtuberkulösa många problem. Kunde man ordna det vid våra tuberkulossjukvårdsanstalter så att arbetet ej bleve allt för betungande, så skulle jag för min del vilja fastställa som norm; "tuberkulösa skola ha företräde till arbetsmöjligheter vid våra tuberkulossjukvårdsanstalter".

Denna fråga har alltså nu genom den för tuberkulovården mycket prekära personalbristen vid sanatorierna blivit högaktuell. Man frågar sig om tiden inte nu är inne för landets landsting att revidera sina bestämmelser, vad beträffar anställning av personal. Omöjligt bör det inte vara. Det bör här omnämnas att Västerviks stad redan utfört en pionjärgärning på detta område. Då stadsfullmäktige i staden nyligen antog en ny löneplan, ingick nämligen i ändringarna ett förslag av BU att friskbetyg ej under alla förhållanden skall vara obligatoriskt villkor för erhållande av anställning som ordinarie befattningshavare. I undantagsfall skall sökande som eljest är fullt kvalificerad men saknar friskbetyg kunna antagas. Skulle det emellertid bli återfall i den sjukdom för vilken friskbetyg ej kunnat erhållas, eller någon följsjukdom, utgår dock ej sjuklön, fri sjukhusvård, läkarvård eller pension, så vitt dessförinnan friskbetyg ej erhållits. Förslaget hade framlagts av ett enhälligt BU och godkändes av stadsfullmäktige utan debatt, med en mindre formell ändring. Denna behandling av ärendet visar att det ej råder principiellt motstånd mot att ge de partiellt arbetsföra chansen att komma i kommunal tjänst. Det är mera trögheten som gjort att bestämmelsen om det obligatoriska friskbetyget ej ruckats på hittills, och överallt står kvar i de kommunala lönereglementena.

Frågan om sjuklön, fri sjukhusvård eller pension för befattningshavare, som ej erhållit friskbetyg är givetvis svårlöst, men även härvidlag borde väl en lämplig kompromiss kunna uppnås. I första hand gäller det emellertid att landsting och kommuner bereda partiellt arbetsföra anställning, främst då vid sanatorierna. Därigenom skulle inte bara personalbristen till stor del fyllas, de ansvariga myndigheterna skulle härmed genomföra en reform av stor samhällelig betydelse och bidra till lösningen av de partiellt arbetsförens problem.

J. S—n.



DE PARTIELLT ARBESFÖRAS INORDNING I PRODUKTIONSLIVET

bjuder på många och komplicerade problem, och Upsala Nya Tidning påtalar att socialminister Möller låtit nio månader gå sedan regeringen beordrigade honom att tillsätta en utredningskommitté för ändamålet utan att något ännu blivit åtgjort i saken:

Detta långa dröjsmål synes betänkligt redan ur den synpunkten, att de hithörande problemen äro bland de mest brännande på socialvårdens område. Men ännu allvarligare blir socialministerns oföretagsamhet i denna sak om man betänker, att varje onödigt uppskov kan bli till förfång för hela kommittéarbetet. Erfarenheten ger nämligen vid handen, att de partiellt arbetsföra problem ha största utsikter att vinna beaktande under tiden, då det råder brist på arbetskraft. Under perioder av arbetslöshet är ju samhället däremot av lätt förståeliga orsaker föga benäget att lyssna till nya kategorier av arbetssökande, hur berättigade dessas krav på bättre utkomstmöjligheter än må vara.

Det borde ligga i sakens natur, att en representant för samarbetskommittén för partiellt arbetsföra beredes plats inom den kommitté, som hr Möller snarast borde tillsätta. Samarbetskommittén har nämligen i dessa frågor en ovärderlig fond av sakligt vetande och vederhäftigt statistiskt material att ställa till den statliga uredningens förfogande.

Vi instämna. Oförbehållsamt!

ORGANISATIONSSVERIGE HAR UTÖKATS

med en ny grupp av föreningar: de som drabbats av de stora folksjukdomarna har börjat sammansluta sig för att kollektivt bevaka sina intressen, skriver *Dagens Nyheter* med anledning av De Lungsjukas Riksförbunds årsmöte. För någon tid sedan uppvaktade de sockersjukas förening regeringen med en framställning om mer hänsyn till dietmat vid ransoneringen, och nu har De lungsjukas riksförbund årsmöte. Sådana föreningsbildningar är i sig ett av tecknen på att kampen mot folksjukdomarna redan lett till betydelsefulla segrar. Där möts som verksamma och vitala medborgare folk som ännu för någon mansålder sedan av sin sjukdom skulle placerats på sidan av livet, "i dödens vänterum". Men samtidigt ådagaläggs än en gång genom föreningsrapporter hur mycket som återstår att göra inom detta svåra och viktiga område av folkförsvaret. De sjukas förbättrade arbetskraft har samhället ännu inte lärt att tillgodogöra sig riktigt.

Av över 3.000 tillfrågade lungsjuka hade, upplystes det vid de lungsjukas årsmöte, drygt 4/5 inte arbete. Ungefär 2/3 väntade på omskolningsmöjligheter. Det bör hållas i minne att den mest hemsökta åldersgruppen är folk mellan 20 och 50 år, alltså i de bästa åren. Det framgick också att den allmänna tuberkulohygien och profylaxen mot smittfara inte alls är så effektiv som önskvärdt vore. Ännu 1943 har t. ex. de flesta lungsjuka i Sve-

Forts. å sid. 7)

Riksförbundets femte årsmöte vällyckat och givande

Över 100 ombud från hela landet deltog. — 51 föreningar representerade. Danska gäster utbytte erfarenheter med den svenska broderorganisationen. Stor arbetsplan antagen: 23 nya föreningar skola bildas till nästa årsmöte. Till studie- och kursverksamhet m. m. anslogs 13,000 kronor.



Gruppbild av deltagarna.

Strålände sol över huvudstaden hälsade i sommarens fagrade tid cirka 100 ombud från landets konvalescent- och patientföreningar välkomna till 1943 års årsmöte. Detta årsmöte kan betecknas som Förbundets bästa och mest resultatrika hittills. Man såg att här fanns representanter som inte fattat sin uppgift endast som ombud för olika föreningar, utan som förstått att här gällde det en positiv insats i för de lungsjuka viktiga frågor. Utan tvivel har De Lungsjukas Riksförbund för närvarande en kader av kunnigt och initierat folk som både kan och vill uträtta någonting för de lungsjuka. Man kan fastslå att Förbundets medlemmar i landsorten äro en stor tillgång. Vi ha inom våra led en stor mängd kommunalmän vilkas kunskaper i för de lungsjuka vitala frågor i hög grad ha berikat Förbundet. Vid detta årsmöte fattades beslut som ur samhällelig synpunkt torde ha en synnerligen stor betydelse. Här förelågo motioner som behandlade exempelvis förslag om fri tandvård åt lungsjuka, inrättande av andelsträdgårdar i Norrbottens län m. m.

Vid Förbundsmötet hade vi glädjen att hälsa tre gäster från vår broderorganisation i Danmark välkomna och dessutom voro även representanter från De Blindas Förening närvarande. Icke minst det senare förhållandet torde visa att inom de partiellt arbetsföras och deras organisationers led det finns sammanhållning och intresse för positiva insatser. Vid Förbundsmötet fastställdes även en arbetsplan vars uppläggning visade att Förbundscentralen har stora vyer. Sålunda föreslås bildandet av icke mindre än 23 konvalescentföreningar, en ökning av Status upplaga till 30,000 per månad; 60,000 julnummer.

Vidare förelåg vid Förbundsmötet en utredning av synnerligen intressant art angående de lungsjukas levnadsförhållanden. För denna utredning har De Lungsjukas Riksförbund av riksdagen mottagit ett bidrag på 4,000 kronor. Denna utredning är den första i sitt slag i Sverige, den i fråga om socialmedicinska förhållanden mest uppseendeväckande som någonsin har förekommit — det kan man utan tvivel fastslå.



Våra danska gäster välkomnas av förbundsordföranden. Fr. v. sekr. Johannes Fraas, dir. Jens Christiansen, fabrikkör Lauritz Küster och ombudsman Erik Frithiof.

Förbundsmötet öppnades av Riksförbundets ordf., Erik Frithiof, som hälsade de närvarande välkomna, varvid han särskilt vände sig till Förbundets danska gäster och till representanterna från de partiellt arbetslösa övriga organisationer. Ombudsman Frithiof konstaterade att det var femte gången som Förbundet samlats till årsmöte — detta Förbundsmöte är alltså ett jubileum. Vårt Förbund har varit till stor nytta för de lungsjuka och vi kunna känna begeistring över det goda resultat som vi under denna korta tid uppnått. Målet för oss är att söka värva nya medlemmar och därför måste vi söka åstadkomma en stab av goda medarbetare. Trots den nuvarande kristiden böra vi icke se pessimistiskt på situationen, ty vi kunna likväl åstadkomma stora förbättringar för våra medlemmar. Gör blott varje lokalavdelning sin plikt så kommer resultatet att bli ännu bättre när vi nästa gång träffas i årsmöte.

Ordf. för vår broderorganisation i Danmark dir. Jens Christiansen framförde ett tack till Förbundet för dess inbjudan till årsmötet.

Dir. Christiansen uttalade en förhoppning om att man under detta årsmöte kunde utbyta tankar och idéer som kunna vara till gagn för våra lungsjuka kamrater i Sverige och Danmark. Tal. framhöll vidare att de lungsjuka i Danmark och deras organisation har kommit till samma uppfattning som de lungsjuka i Sverige kommit till att om man skall komma till en förnuftig och lycklig lösning av de lungsjukas eftervårdsfråga måste man ha klart för sig att inga som helst tvångsåtgärder av stat eller kommun kunna vara lämpliga. Vi äro också överens med våra svenska bröder om att man inte löser eftervårdsproblemet genom att bevilja understöd åt de lungsjuka. Vi vet att ansvarskännande tuberkulösa, vilkas hälsotillstånd det medger både kunna och vilja arbeta och sålunda genom sin insats i produktionslivet bidra till sin försörjning.

Ordf. i De Blindas förening, disp. Retzler framförde en hälsning från den organisation han företrädde. Han framhöll att man kunde

fråga sig om det verkligen fanns beröringspunkter mellan de blindas och de lungsjukas organisationer. Det finns. Vi ha här människor som äro handikapade på grund av fysiska förhållanden.

Till ordf. att leda förhandlingarna valdes Karl Hellström, Kalmar och Gerhard Carlsson, Piteå och till sekr. Fr. G. Nilsson, Stockholm och J. Sandrén, Stockholm. Verksamhets- och revisionsberättelserna för det förflyttna verksamhetsåret omfattande Förbundet och tidskriften Status (vilken refereras på annat ställe) godkändes och full och tacksam ansvarsfrihet beviljades den avgående styrelsen.

Förbundsmötet beslöt att godkänna Förbundsstyrelsens förslag till fördelning av årets vinst varigenom Förbundets lokalavdelningar tillerkändes ett anslag på 3.500 kronor, till organisationsarbetet samt anslag till nybildade föreningar anslogs 4.000 kronor, till studie- och kursverksamhet 4.000 kronor, och till studier vid folkhögskolor och socialpolitiska institut 1.500 kr. Det sammanlagda anslaget från Förbundet uppgick sålunda till 13.000 kronor. Den nya förbundsstyrelsen fick följande sammansättning: Till ledamöter i verkställande utskottet valdes Erik Frithiof (ordf.), Joh. Sandrén (sekr.), Einar Hiller (kassör),

Manfred Norberg, Geron Andersson, Sven Lindberg och Ruben Eriksson, med Albert Fredin, Nils Gustavsson, Harry Österholm, Elis Johansson, Karin Karlson, Ivar Andersson och Evert Andersson som suppleanter.

Övriga ledamöter i Förbundsstyrelsen blevo: Rudolf Zetterlund, Göteborg, Martin Persson, Hässleholm, Sixten Hammarberg, Ljustorp, J. B. Ahlbom, Malmö, Karl Hellström, Kalmar, Charles Andersson, Örebro, Lennart Åberg, Skövde och Bertil Backman, Luleå.

Till suppleanter valdes: J. A. Hilmersson, Göteborg, Sigurd Thomasson, Klippan, Folke Åsell, Härnösand, Bror Andersson, Malmö, Birger Jonsson, Målilla, B. Johansson, Örebro, W. Larsson, Gudhem och Widar Östling, Luleå.

Till revisorer valdes Herman Kraft, Arvid Stühr och Åke Wi-



Fyra förbundsstyrelsemedlemmar från fyra väderstreck diskutera den nya arbetsplanen. Fr. v. Manfred Norberg, Eskilstuna, Bertil Backman, Luleå, Martin Persson, Hässleholm och Rudolf Zetterlund, Göteborg.

dell, samtliga Stockholm och till suppleanter Bertil Forsström, Sundryberg och Astrid Hebel, Huvudsta och Åke Park, Stockholm.

På förslag av Förbundsstyrelsen beslöts att uppdra åt den samma att tillsätta en socialkommitté, vilken skulle ha i uppdrag att följa och behandla vissa för Förbundet viktiga sociala spörsmål.

Med anledning av en motion från Piteåföreningen beslöts uppdraga åt Förbundsstyrelsen att tillsätta en kommitté för utredning av frågan om inrättande av andelsträdgårdar i Norrbotten, vari lungsjuka konvalescenter kunde beredas arbete.

Vidare tillsattes en kommitté som med anledning av en motion av konvalescentföreningen för tbc-lungsjuka i Blekinge län anförtroddes att utreda frågan om fri tandvård åt medellösa lungsjuka.

Med anledning av en motion från Ängermanlands lungsjukas konvalescentförening beslöt förbundsmötet göra ett uttalande vari underströks vikten av att tidningar och tidskrifter som utgivas av till Förbundet anslutna organisationer, ej må försälgas utanför vederbörande förenings verksamhetsområde.

Förbundsstyrelsen fick för övrigt i uppdrag att söka sanera de i många fall otillfredsställande förhållandena som nu råda beträffande utgivning av tidningar för diverse så kallade "välgörande" ändamål. Detta borde lämpligen ske i samförstånd med Samarbetskommittén.

Förbundsmötet beslöt antaga en resolution att tillställas socialminister Möller av följande lydelse:

De Lungsjukas Riksförbund, samlat till årsmöte i Stockholm, beder till Eder, Herr Statsråd, få framföra en vördsam vädjan att Ni snarast möjligt måtte gå i författning om att tillsätta den kommitté för utredning av de partiellt arbetsföras problem, regeringen i oktober 1942 bemyndigade Eder tillsätta.

Förbundet är av den uppfattningen att ytterligare dröjsmål i denna angelägenhet menligt måste inverka på förutsättningarna för lösning av den fråga det här gäller. Vi befinna oss nu i en högkonjunktur då intresset för de partiellt arbetsföra och deras problem är större än kanske någonsin tidigare. Hur länge denna högkonjunktur varar vet ingen. Vi anse därför att ju förr den statliga kommittén tillsättes, desto större äro utsikterna att få till stånd och förverkliga ett program enligt vilket detta viktiga sociala spörsmål kan lösas.

Förste aktuarien i Statistiska Centralbyrån, Sverker Groth lämnade vid söndagens förhandlingar en intressant redogörelse för de lungsjukas levnadsförhållanden, vilken nu föreligger. Till bekostande av denna utredning har regeringen anslagit 4,000 kronor. På grund av tekniska svårigheter äro vi icke i tillfälle att i detta nummer av Status meddela innehållet av denna utredning, med den kommer att iföljande nummer bli föremål för flera artiklar.

Ingående diskuterades Förbundets studieverksamhet och det framhölls av flera ombud att denna del av verksamheten torde vara Förbundets viktigaste. Det var glädjande att erfara att ombudens inställning i denna fråga var i hög grad positiv.

På Förbundsstyrelsens förslag antogs en plan för innevarande verksamhetsårs arbete. Denna plan innebär att till den första april 1944 skall bildas 23 nya konvalescentföreningar över hela landet, socialvårdskonferenser skola anordnas i varje län, att Status upplaga höjes till 30.000 ex. i månaden; julnumret 60.000.

Av tekniska skäl ha vi, som ovan framhållits inte möjlighet att i detta nummer av Status ingående kommentera 1943 års Förbundsmöte. Vi torde emellertid ha anledning att sedermera återkomma i de för Förbundet, av Förbundsmötet fattade viktigaste frågorna.

Organisationsverige har utökats (Forts. fr. sid. 4)

rige utanför sanatorierna inte eget sovrum. Den folkhygieniska upprustningen har kommit långt i Sverige, men tål fortfarande att fullkomnas.

Och just nu bör den räknas bland de aktuella beredskapsproblemen. Krig och pestilens brukar följas åt, särskilt i krigens sista fasar. När paralleller dras mellan 1918 och 1943 bör det inte glömmas att 1918 också var året för den senaste digerdöden, spanska sjukan, som krävde fler offer än det sammanlagda antalet stupade i hela första världskriget. Någon motsvarande epidemi har inte — åtminstone inte ännu — rapporterats 1943. Från de krigförande länderna är ju knappt heller propagandafria hälsorapporter att förvänta (spanska sjukan blev "upptäckt" och namngiven först sedan den spritt sig från fronterna till ett neutralt land). Visst är att smittämnesinvasioner också är en farlig krigsrisk att räkna med och att folkets motståndskraft mot sjukdomsfall måste bli ett allvarligt problem under en kristid. En påminnelse om faran för minskad motståndskraft gav just de sockersjukas bekymmer för dietmaten, en annan fick man i den nyligen publicerade utredning som gav vid handen att läkningsprocenten vid t. ex. magsår försämrats starkt under krigsåren.

Det förefaller vara av icke ringa vikt att möta även farorna för folkhälsan under krigets slutskede med förstärkt beredskap framhåller Dagens Nyheter med fullt fog.



Statssekreterare Erlander om de partiellt arbetsföra.

Det är tre frågor, som komma att dominera socialpolitiken för framtiden: att bygga ut socialpolitiken, så att den ger ekonomisk trygghet åt alla medborgare; kampen mot arbetslöshetskriser samt att få de socialt missanpassade inordnade i produktivt arbete, förklarade statssekreterare Tage Erlander vid en föreläsningkurs i Örebro, anordnad av Socialdemokratiska ungdomsdistriktet. Det är av största vikt att de partiellt arbetsföra kunna erhålla sysselsättning i den grad som mosvarar deras förmåga. Detta problem har eftersatts men det fordrar skyndsamt lösning.

Tuberkulinprov i skola visar stor bättring. Möjligheterna för skolungdom att undgå tuberkulös infektion har under senare år avsevärt ökat, framhåller skolläkaren Alfr. Flaum vid katedralskolan i Lund i en rapport till skolöverstyrelsen över tuberkulinundersökningarna vid läroverket i vår. 595 av läroverkets 599 elever har varit föremål för undersökning. Av dessa befanns 292 eller 49,2 procent reagera negativt för tuberkulin. Vid en liknande undersökning för tio år sedan reagerade av 404 undersökta elever 105 eller 25,9 procent negativt. Antalet negativa år 1943 är sålunda dubbelt så stort som det var år 1933.

Silikosen härjar svårt bland gjuteriarbetarna.

Vid Gjutareförbundets kongress, som hålles i Stockholm 13—17 aug., föreligger även en motion i silikosfrågan, nämligen från Domnarvet. I denna framhålles att det inte är ovanligt att inom vissa gjuterier så gott som samtliga arbetare över 50 år äro angripna av silikos. De sjukas anspråk på ersättning regleras dock på synnerligen godtyckligt sätt.

Riksförbundets verksamhetsberättelse för det förflutna verksamhetsåret

**Över 1000 av medlemmarna ha deltagit i studiarbetet. —
Förbundet har kraftigt utvecklats**

Verksamhetsberättelsen för De Lungsjukas Riksförbund för verksamhetsåret 1 april 1942—31 mars 1943 föreligger nu och godkändes vid Förbundsmötet den 24—25 juli.

Av berättelsen framgår bl. a., att till Förbundet voro den 31 mars anslutna 75 organisationer, varav 25 konvalescentföreningar och 50 patientföreningar.

Antalet anslutna organisationer var den 31 mars 1942 67, varför detsamma under verksamhetsåret ökats med 8 konvalescentföreningar. Dessa, som bildats under Förbundets medverkan, äro: Ängermanlands Lungsjukas Konvalescentförening, De Lungsjukas Konvalescentförening, Höganäs, Konvalescentföreningen för Jönköping, Huskvarna med omgivning, Norrbottens Lungsjukas Centralförening, De Lungsjukas Konvalescentförening, Piteå, Sandvikens Lungsjukas Konvalescentförening, Sigtunaortens Konvalescentförening och Hallands läns förening för bekongvalescenter. Samtliga dessa föreningar ha vunnit livlig tillslutning.

Flera konvalescentföreningar ha under verksamhetsåret anordnat offentliga möten och konferenser. Sålunda anordnade den nybildade lokalavdelningen Sirius i Piteå den 7 febr. en konferens därstädes, varvid eftervårdsfrågan diskuterades. I konferensen deltog representanter för landsting, arbtsgivare, fackliga och ideella föreningar, kommunala myndigheter m. fl. och föredrag hölls av överläkaren vid Sandträsk's Sanatorium B. Carstensen samt förbundsordföranden E. Frithiof och ordföranden i centralföreningen i Norrbotten Olle Bergström. Konferensen beslutade enhälligt uttala sin förhoppning om att en kurator tillsättes vid Sandträsk's sanatorium snarast möjligt. Som ordförande vid konferensen fungerade ordföranden i Piteå stadsfullmäktige redaktör Dahlberg.

Ett liknande möte hade den 10 febr. anordnats av Sandvikens Konvalescentförening. I detta deltog representanter för så gott som samtliga stadens myndigheter och nämnder, organisationer och föreningar samt läkare och sjukvårdspersonal m. fl. Föredrag hölls av d:r Aina Hedley och ombudsman Frithiof.

Även konvalescentföreningen i Malmberget har anordnat ett offentligt möte, varvid föredrag hölls av d:r Carstensen, Sandträsk.

Förbundsordföranden har dessutom besökt ett flertal konvalescentföreningar och patientföreningar i norra, mellersta och södra Sverige och har vid möten med dessa hållit föredrag i förbundsfrågor.

Konvalescentföreningen i Luleå har tagit initiativ till inrättande av en verkstadsskola i Norrland och för ändamålet trätt i underhandlingar med landsting och andra myndigheter. Centralföreningen i Norrbotten har fått i uppdrag att inkomma till 1943 års landsting med förslag betr. lämplig plats för skolan, lärarefrågan — ifråga om vilken man tänkt sig att i största möjliga utsträckning anlita lungsjuka som lärare — i vilken mån maskiner böra anskaffas o. s. v. Man hyser sålunda goda förhoppningar om att skolan skall komma till stånd.

I Sandviken har konvalescentföreningen genom tillmötesgående från järnverket lyckats erhålla egen lokal, en järnverket tillhörig byggnad, där utom samlingslokaler även verkstadslokaler kunnat inrättas. Medlemmarna ha här möjlighet att under sakkunnig ledning erhålla undervisning i snickeri, skomakeri, metallarbeten, vävning, bokföring m. m. samt att för egen räkning eller till avsalu tillverka slöjdalster, halvsula skor o. d. Allt material utom läder tillhandahåller föreningen gratis.

Malmbergets Konvalescentförening har för sina medlemmar anordnat en kurs i snickeri på yrkesskolan i Malmberget, och en svetsningskurs kommer även att anordnas.

I anslag till konvalescentföreningarna har under verksamhetsåret utbetalats sammanlagt kr. 4,308:23.

Av vad som framgår av till Förbundet från lokalorganisationerna insända verksamhetsberättelser ha under verksamhetsåret 11 konvalescentföreningar i understöd till sina medlemmar utdelat sammanlagt kr. 61,412:75 och 21 patientföreningar utdelat understöd till ett sammanlagt belopp av kr. 94,389:42. Tillhoppa ha rapporterade organisationer sålunda till sina medlemmar utdelat kr. 155,802:17.

Under verksamhetsåret har förbundsexpeditionen handlagt ett stort antal rådfrågningar i sociala frågor och har även i en del fall lyckats bereda lungsjuka konvalescenter arbete. Genom tillmötesgående från statens fattigvårdsinspektör och andra statliga och kommunala myndigheter har det varit möjligt att efter hänvändelse till dessa erhålla rättelse i eller skyndsammare behandling av understöds- och försäkringsfrågor m. m.

Förbundsstyrelsen har företagit en ny och omfattande utredning av de lungsjukas levnadsförhållanden, vilken givit ett mycket gott resultat. I november utsändes till samtliga organisationer och till ett stort antal enskilda lungsjuka frågeformulär, omfattande ett 80-tal olika frågor. Detaljerade uppgifter ha begärts om familjeförhållanden, bostadsförhållanden, ekonomiska förhållanden, vård- och läkareföreskrifter, fattigvårdsförhållanden, arbets- och yrkesförhållanden samt personliga önskemål och iakttagelser betr. f. d. sanatoriepatienters levnadsförhållanden. Icke mindre än 3,079 av dessa formulär ha besvarats och återkommit till Förbundsexpeditionen.

Då det befunnits nödvändigt att för bearbetning av detta material anlita expertis, har Förbundsstyrelsen uppdragit åt 1:ste aktuarien i Kungl. Statistiska Centralbyrån Sverker Groth att slutföra utredningen.

En av förbundets medlemmar, riksdagsman Sigfrid Jonsson i Alsen har i riksdagen motionerat om ett anslag till De Lungsjukas Riksförbund å 4,000 kr. för täckande av kostnaderna för denna utredning.

Riksdagsman Jonsson har även i riksdagen väckt en motion med begäran om utredning om åtgärder för att tillförsäkra lungsjuk, som har sanatorievard, vilken betalas av fattigvården, rätt att för personligt bruk uppbära en del av sjukpensionen samt

Förbundets lokalavdelningar
vid årsmötet 1943



- KONVALESCENTFÖRENINGAR
● PATIENTFÖRENINGAR
⊙ PATIENT & KONVALESCENTFÖRENING

ME 43

att mindre bemedlade lungsjuka, som utskrivits från sanatoriet, tillförsäkras ersättning för resor och kostnadsfri läkare vid kvävgasbehandling.

Arbetet med den av Förbundsmötet beslutade propagandabroschyren i eftervårdsfrågan har under verksamhetsåret avslutats och materialet har överlämnats till Tryckeri A.-B. Wezäta i Göteborg, där broschyren skall tryckas. I bidrag till broschyren hade vid verksamhetsårets utgång från patient-, konvalescent- och fackföreningar influtit sammanlagt kr. 16,216:95.

Remissyttranden m. m.

Förbundet har på anmodan av Socialdepartementet avgivit yttrande över Nationalföreningens mot tuberkulos nya och kompletterande förslag i eftervårdsfrågan, vilket var avsett att föreläggas 1943 års lagtima riksdag.

Riksdagens andra lagutskott har även berett Förbundet tillfälle att avgiva yttrande över riksdagsman Jonssons i Alsen ovan omtalade motion om utredning om åtgärder för att tillförsäkra lungsjuk, som har sanatorievård, vilken betalas av fattigvården, rätt att för personligt bruk uppbära del av sjukpen- sion m. m.

Vidare må nämnas, att Medicinalstyrelsen efter framställning från föreningen Eskilstuna Lungkonvalescenter utsänt en cirkulärskrivelse till samtliga landstings hälsovårdsberedningar, vari meddelas att särskild ersättning icke av läkare får uttagas av patienter för i samband med dispensärmottagning utfärdade intyg om arbetsoförmåga för erhållande av understöd eller för intyg rörande behov av ökad livsmedelsranson.

Studieverksamheten.

Inom Förbundets lokalavdelningar har under verksamhetsåret ett intensivt och omfattande studiearbete bedrivits. I synnerhet har detta varit fallet inom ett flertal patientföreningar. Studierna ha bedrivits såväl i studiecirklar som enskilt.

Korrespondenskurser ha i stor utsträckning kommit till användning vid båda studieformerna. Cirklarna ha i regel anlitat Brevskolan, men vid enskilda studier ha samtliga korrespondensinstitut fångat studieintresset.

Vid sanatoriet i Målilla har folkhögskolekurs anordnats, som samlade inte mindre än 70 deltagare. Ämnena vid denna kurs voro: "Sv. näringsliv i avspärrningstider, Världsvällden och kolonier, Sv. folkstyre genom tiderna, Modern litteraturhistoria och Kommunalkunskap". Av det stora deltagarantalet att döma blev denna studieform livligt uppskattad. Det är därför önskvärdt, att patientföreningarna i fortsättningen inleda samarbete med folkhögskolekursföreningarna.

Ett antal patientföreningar har även haft ett intimt samarbete med A. B. F:s lokalavdelningar. Sälunda ha i ett flertal fall A. B. F. ställt kvalificerade studieledare till förfogande för studiecirklar på en del sanatorier.

Vid Sandträskes sanatorium har ett livligt studiearbete bedrivits, bl. a. har 78 bidrag lämnats för enskilda studier.

Vid Hällnäs sanatorium har man på ett utmärkt sätt löst studieverksamhetens ekonomiska problem. Landstingsområdets primärkommuner har tillskrivits med begäran om anslag till patienternas studier. Framställningen har även beaktats av kommunerna, som lämnat betydande anslag, vilket gjort det möjligt för studiekommittén att lämna stipendier. Under året har sålunda 36 patienter erhållit studiehjälp. Exemplet från Hällnäs bör mana till efterföljd.

Enligt inkomna rapporter ha enskilda studier bedrivits i myc-

ket stor omfattning. Följande patientföreningar må framhållas: Fagereds sanatorium med 46 studerande under året, Garphyttan 40, Hessleby 37, Hällnäs 36, o. s. v. Bland konvalescentföreningarna intager FLIS, Stockholm, tätplatsen med 73 studerande.

Studier i cirklar ha huvudsakligen bedrivits inom patientföreningarna. Konvalescentföreningarnas medlemmar ha ju möjlighet att deltaga i de olika studieförbundens cirklar på de olika platserna. Dock har inom vissa föreningar en betydande cirkelverksamhet förekommit.

Av rapporterna framgår att deltagarantalet i cirklarna uppgår till 785 och enskilda studerande utgöra 305. Då ett flertal cirklar icke rapporterat eller lämnat ofullständiga uppgifter, är det verkliga antalet deltagare betydligt större.

I medlemsavgifter ha deltagarna erlagt 1,014:65 kronor. Förbundet har lämnat 602:25 i anslag och kommunala anslag och bidrag från föreningar uppgå till 3,500:65.

Årets studieverksamhet kan utan tvekan betecknas som mycket god. Men ännu återstår många lokalavdelningar som sakna ordnat studiearbete. Det gäller att inför kommande studiesång göra en kraftanspanning, så att alla våra patient- och konvalescentföreningar nästa år återfinnas i studietabellen.

Samarbete med andra organisationer.

Det samarbete som under nästföregående verksamhetsår inleddes med övriga organisationer av begränsat arbetsföra, fick i maj 1942 till resultat att "Samarbetskommittén för Partiellt Arbetsföra" bildades. Kommittén består av representanter för de blindas, de dövas, de lungsjukas och de vanföras riksorganisationer. Till Förbundets representanter i kommittén har Förbundsstyrelsen utsett Förbundets ordförande E. Frithiof samt Förbundets sekreterare J. Sandrén. Frithiof fungerar även som Samarbetskommitténs ordförande.

Samarbetskommittén för Partiellt Arbetsföra uppvaktade den 8 okt. 1942 socialministern med en skrivelse, vari begärdes en skyndsamt utredning om de partiellt arbetsföras yrkesutbildning och inpassning i produktionen. Kommittén hemställde även att, om en dylik utredning kom till stånd, de partiellt arbetsföra själva skulle bli representerade i densamma. Uppvakningen ledde även till resultat så till vida att socialministern begärt och erhållit regeringens bemyndigande att tillkalla en kommitté på fem personer för problemets utredning.

Den 23 mars 1943 anordnade Samarbetskommittén en större uppmärksammas konferens i Stockholm, varvid de partiellt arbetsföras problem dryftades. I konferensen, som hölls under landshövding Bernhard Erikssons ordförandeskap, deltog representanter för bl. a. Medicinalstyrelsen, Nationalföreningen mot tuberkulos, Socialstyrelsen, Pensionsstyrelsen och Arbetsmarknadskommissionen m. fl. myndigheter och institutioner samt Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige. Inledande föredrag hölls av professor Sten Wahlund och ombudsman Frithiof. Konferensen ägnades stor uppmärksamhet i press och radio, och en av Samarbetskommitténs medlemmar hade även beretts tillfälle att i "Dagens eko" i radio presentera kommittén och redogöra för de partiellt arbetsföras problem.

Samarbete med andra invalidorganisationer har även etablerats av Medelpads Lungsjukas Konvalescentförening, som tillsammans med de blindas och de vanföras lokalorganisationer i Sundsvall bildat en samarbetskommitté därstädes.

Med de lungsjuka i Norge och Finland har Förbundet i den mån förhållandena det medgiva uppehålla förbindelse. Med de lungsjukas riksorganisation i Danmark, "Landsforeningen Boserup Minde" har även samarbete inletts.

Partiellt arbetsföra i England

Av Blindvårdskonsulent Karl Montan

Tryggheten ställes i alla krigsländer upp såsom fredsmålet framför andra.

Tysklands politiska ledning har nu länge hoppats på de ryska jordbruksprodukterna och på de ryska mineralerna. Det heliga kriget mot bolschevismen har även gått fram under devisen: "Höjd levnadsstandard åt Stortysklands folk".

De anglosachsiska länderna har å sin sida med skärpa framhållit, att ur kriget måste framgå ett socialt rättvisare och tryggare England och Amerika. De engelska planerna i detta avseende har avancerat längst och Beveridgeplanen är utan tvivel Englands verkningsfullaste propagandanummer under detta krig.

Beveridgeplanen synes dock endast bli en del av det engelska sociala nyskapandet. Själv utgår Beveridge ifrån några förutsättningar för att hela projektet skall kunna förverkligas. En av de viktigaste är, att arbetslösheten kan hållas nere vid ett minimum.

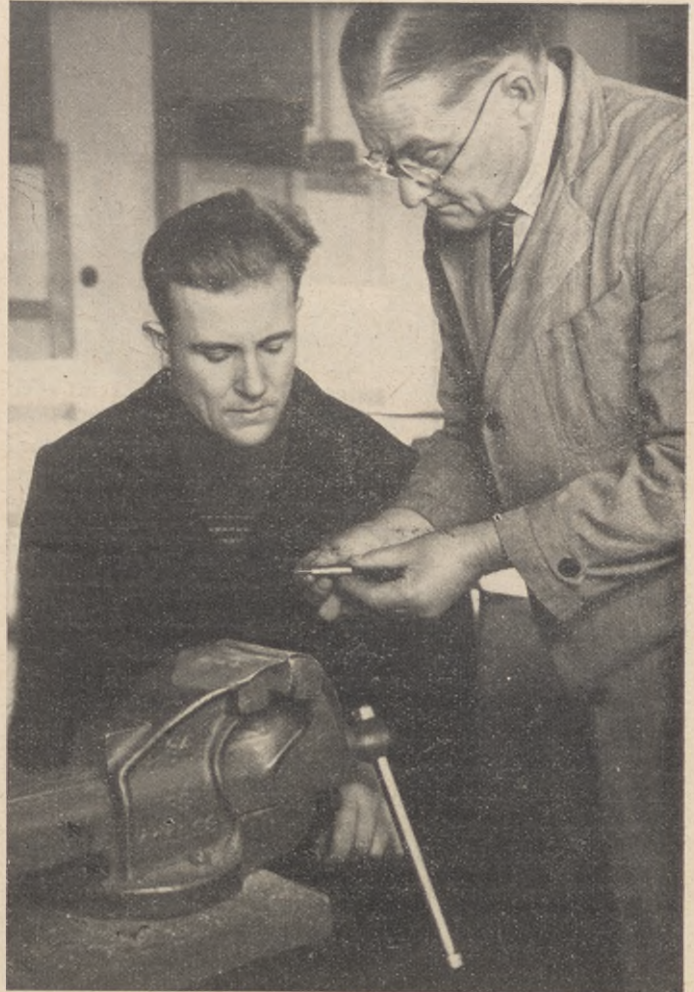
Men arbetsproblemet består inte endast i att skaffa arbete åt fullgod arbetskraft. Ju längre kriget varar och ju hårdare England engagerar sig militärt, ju större blir också den grupp, som kommer ur krigsmaskinen mer eller mindre lemlästad. Dessa skadade kommer att fordra en annan tillvaro än vad England bjöd förra världskrigets invalider. Det kommer inte att räcka med understöd. Invaliderna kommer också att fordra en mening med tillvaron, som endast arbetet kan ge.

Parallellt och i nära kontakt med Beveridgeplanen har därför arbetsfrågan för de partiellt arbetsföra dryftats. En kommitté med sekreteraren i arbetsministeriet George Tomlinson som ordförande har nu efter ett års utredning överlämnat sitt förslag till arbetsminister Bevin och till ministern för återuppbyggnadsarbetet William Jowitt.

Denna rapport har liksom Beveridgeplanen en stark grundton av optimism. Det sägs i inledningen, att det i ett så högt industriellt utvecklat land som Storbritannien finns så många skilda sysselsättningar, där kroppslig verksamhet av olika slag kräves, att det bör vara möjligt att finna sysselsättning åt samtliga partiellt arbetsföra, med undantag av ett fåtal.

Såsom ett omedelbart realiserbart handlingsprogram verkar detta att åsidosätta praktisk erfarenhet. England har nämligen hittills varit ett land, där föga gjorts för att erbjuda föregående krigs invalider och överhuvud taget partiellt arbetsföra verkligt produktivt arbete. Att därefter i ett slag kunna föra fram denna fråga till en mönsterlösning är säkert svårgenomförbart. För att få någon rätsida på ett socialt problem av denna storleksordning brukar det fordras år — för att inte säga decennier — av intensivt arbete.

Det förefaller även, som om man i denna utredning hade överskattat de partiellt arbetsföras prestationsförmåga. Rapporten fasthåller nämligen energiskt vid att den enda tillfredsställande formen för denna arbetsberedning är, att den arbetsökande erhåller arbete under normala villkor. Man förkastar alltså metoden med separatavtal, sådana som de enligt medgivande i de flesta kollektivavtal ibland förekommer inom vår industri. I den engelska utredningen bortses således ifrån, att



Filarkurs.

den partiella arbetsförheten kan ta sig även sådana uttryck, som att en person saknar förmågan att inom något fack uppnå fullgod arbetsinsats. För den som är praktiskt verksam inom denna socialgren, framstår denna grupp av de partiellt arbetsföra som ganska ansevärd. Om dessa personer skall ha samma lön som den övriga arbetskraften, förefaller utsikterna till frivillig arbetsplacering ytterligt små. Nu föreligger det visserligen även ett förslag i Tomlinsonrapporten om en viss tvångsmässig arbetsplacering. Skulle denna antagas av parlamentet, kommer lika fullt arbetsgivarens motvilja att kvarstå, då denna arbetskraft blir dyrare än normal arbetskraft. Under sådana förhållanden är det inte lätt för den partiellt arbetsföra att göra sin entré på arbetsplatsen.

Bortser man från dessa diskutabla punkter, innehåller rapporten en hel del av intresse.

Redan nu tillämpas i England en omfattande plan för att insätta speciellt de vanföra i produktionen. Det nuvarande systemet omfattar 21 ortopediska centraler, som tillhandahåller fullständig behandling av de mest komplicerade fallen. Särskild vikt fästes vid att gymnastik, massage och arbetsterapi sättes in på ett tidigt stadium. Man söker härvid redan på sjukhuset att lägga dessa muskelövningar så att de blir av betydelse för den kommande arbetsuppgiften. Förutom dessa centraler finnes ett 60-tal avdelningar för behandling av skador, som inte är av komplicerad natur, men som fordrar lång behandling. Även här tillämpar man intensivt principen om oavbruten behandling och träning för att göra kroppen duglig till yrkesarbetet.

Tomlinsonrapporten framhåller emellertid, att det pionjärarbete, som utföres vid dessa institutioner, inte är utbyggt i den omfattning, som är önskvärd. Dessa anstalter måste utvidgas inte minst för att kunna möta de anspråk, som kommer att ställas, när kontinentaloffensiven sätts igång.

Kommittén avser emellertid huvudsakligen att de föreslagna åtgärderna skall ha betydelse för landet under fredstid. Rent organisatoriskt är planen tänkt på följande sätt:

Så snart ett olycksfall inträffat, skall den statliga hälsovårdstjänsten öva tillsyn över patienten. Sedan den medicinska sakkunskapen slutfört sin uppgift, skall sociala experter och representanter för näringslivet inkopplas för att söka placera in personen i det lämpligaste arbetet. Detta förfaringsätt har redan fått sin tillämpning genom det samarbete, som äger rum mellan de lokala arbetsförmedlingarna och sjukhusen.

I detta sammanhang framhålls också vikten av att utbildningsmöjligheterna ökas. Även här kommer rådplågningar med arbetsgivare att äga rum. Överhuvud taget är man mycket angelägen om att få till stånd ett förtroendefullt samarbete med näringslivets organisationer i alla hithörande frågor.

Det verkligt radikala inslaget i rapporten är förslaget om, att vissa arbeten reserveras för den icke fullgoda arbetskraften. Man föreslår, att vissa industrier enligt lag åläggas att anställa en viss procent partiellt arbetsföra män och kvinnor. Vissa arbeten bör också kunna säkerställas för dessa personer. Arbetsgivare skall endast kunna besätta sådana befattningar med normal arbetskraft efter särskild ansökan.

För att kunna hålla ett dylikt system effektivt föreslår kommittén inrättandet av ett register över de berörda arbetarna.

I syfte att bereda sådana partiellt arbetsföra arbete, som inte har någon utsikt att slå sig fram på den öppna marknaden, avser man att inrätta särskilda statsägda arbetscentra. Dessa skall emellertid endast vara en nödfallsutväg. Kriget har också visat, att många partiellt arbetsföra, som man förut trott vara ur stånd att göra en produktiv insats, nu i stor utsträckning verkligen kan göra det. Man nämner såsom exempel

den goda insats, som t. ex. blinda gör i krigsproduktionen. Dessa erfarenheter avser man att tillgodogöra sig även under fredsproduktion.

Till slut framhålls vikten av att man även angriper arbetslöshetsproblemet i stort. Ty en stor arbetslöshet betyder starkt minskade arbetsmöjligheter för den partiella arbetskraften.

Denna utredning befinner sig ännu till största delen på ett förberedande behandlingsstadium.

En produktionsform, som i många fall här i Sveriges visat sig lämplig för partiellt arbetsföra och inte minst för lungsjuka är hemarbete åt industrin. Det är därför intressant att se hur det i England visat sig tekniskt möjligt att arrangera hemarbete i stor skala. Dessa arbeten avser dock inte att endast ge partiellt arbetsföra arbete.

Det mesta av detta arbete är av mycket enkel natur. De redskap, som behövs är i allmänhet sådana som finns i varje hem. Men i sådana fall, där det är behövt, utlånas arbetsredskap. Det är särskilt den elektriska industrin, som har kunnat ställa lämpliga arbetsobjekt till förfogande. Man har till stor del utnyttjat arbetskraft, som befunnit sig långt från själva industrin. Vid varje liten ort har man sedan utsett någon firma, som har skött fördelningen av arbetena och mottagandet av de tillverkade artiklarna. Experter från fabriken besöker varje sådan depå för att lära de nya arbetarna, hur arbetet skall utföras.

Även i dessa arrangemang kommer engelsmännens förmåga att improvisera fram. Distributionsproblemet löstes i många fall på enkelt sätt. En bonde bad att få ta med sig en hel kärra arbetsmaterial, under det att bagaren och mjölkbudet frivilligt erbjödo sig att utlämna arbetsmaterial", heter det i en rapport.

Såväl dessa smådrag som Tomlinsonsutredningen visar, att när ett folk verkligen vill något, kan det också åstadkomma det. Man får hoppas, att denna sega energi och denna frejdiga anda, som visats under kriget, skall räcka till även för återuppbyggandet. Och inget problem kommer då att vara viktigare än krigsinvalidernas och de övriga partiellt arbetsföras.



Arbeten vid folksanatorierna. Sedan riksdagen medgivit att tillgängliga medel på reservationsanslaget till bidrag till byggnadsarbeten vid folksanatorierna får efter prövning av k. m:t disponeras för de i propositionen angivna byggnadsarbeten vid Hässleby och Spenshult, som äro mest angelägna, har folksanatoriernas överstyrelse nu hemställt om viss disposition av dessa medel. Överstyrelsen föreslår, att 48,500 kronor få användas till omändring av badavdelningen vid Hässleby sanatorium, 5,000 kronor till installation av cirkulationspump för varmvatten vid Spenshults sanatorium, 40,000 kronor för tillbyggnad av personalmatsal och diskrum vid Spenshult och 19,000 kronor för köksventilation och Agaspis vid Spenshult samt reparation av ångapparaten där.

Orupssanatoriet äskar 455,000 kr. för nästa år. På grund av ett odisponerat överskott från 1942 på 101,258 kr. begär direktionen för Orups sanatorium i driftsanslag från landstinget för nästa år endast 354,976 kr. mot 444,127 kr. förra året. Statförslaget balanserar på kr. 1,875,000 mot 906,800 kr. i år. Därtill begäres emellertid i extra anslag 98,908 kr. mot c:a 5,000 kr. i årets stat.

HERMES MIXTUM

är namnet på den goda, mycket omtyckta, kaffeersättningen. Inneh. äkta cikoria.
PROVA MIXTUM — NI BLIR BELÄTEN
Säljes i parti av

KAFFJE A/B HERMES

STOCKHOLM 9. — Tel. 45 12 32, 45 10 45

Säljes i detalj på c:a 1.000 orter över hela Sverige.

XV.

Johan Wolfgang von Goethe

Johan Wolfgang von Goethe föddes i Frankfurt am Main den 28 augusti 1749. Hans hem var av det burgnare slaget och hans mor, som hade ett soligt och glatt sinnelag, gjorde den blivande diktarens barndom så ljus och glad att han inte kunde önska sig en bättre. Han behövde inte sakna något av livets goda, var omgiven av kärlek och fick sedermera även en mycket vårdad uppfostran, ty den kärntyske och allvarsamme fadern ansåg, att för hans son var endast det bästa gott nog.

Frankfurt gav den vetgirige gossen de mest växlande intryck av både människor och händelser, och redan tidigt visade han också en ovanligt skarp iakttagelseförmåga.

Det var ursprungligen meningen att han skulle slå in på den juridiska banan, och studerade också inledningsvis juridik i Leipzig. Dock vill det synas som ägnade han mest lika mycket tid åt konst- och litteraturstudier som åt lagrum och paragrafer, och redan under sin studietid började han skriva dikter och komedier, varför ingen behövde sväva i ovisshet om hans framtida kall.

År 1768 återvände han till sitt hem sedan han fått en svårartad blodstörtning och måste vila på grund av överansträngning. Han hade drabbats av en svår bröstsjukdom — lungtuberkulos. Men tack vare en god skötsel samt det faktum, att han aldrig behövde sakna något av detta livets goda, tog sjukdomen inte den olyckliga vändning som var det mest vanliga på den tiden.

Vid hemkomsten blev han synnerligen intresserad av religion och lärde känna vissa mystiskt-pietistiska strömningar, som hade ett stort inflytande på hans kommande diktning. Religionsproblem intaga som bekant en stor plats i Goethes verk. Man behöver ju bara erinra sig "Faust" för att den saken skall stå klar för en och var.

Efter att i hemmets lugn ha återhämtat sina krafter for Goethe nu till Strassbourg och vid dess ännu tyska universitet tog han i augusti 1771 sin jur. lic. examen, samt bedrev vid sidan av sin lagkunskap även medicinska och naturvetenskapliga studier. Under sin Strassbourgtid träffade han bland andra lärda män även geniet Herber, som intog en av förgrundsplatserna i tidens lärda diskussioner. Under inflytanden från denne universellt tänkande ande utvecklades Goethe snabbt och hans diktarsnille nådde redan en beaktansvärd storhet.

Under ett besök i Sesenheim nära Strassbourg mötte den unge Goethe kärleken. Föremålet för hans förälskelse hette Friedrike Brion och var prästdotter. Denna kärlekssaga, som var av det kortare slaget, blev upptakten till en rikt blommande känslodiktning av Goethe, och dessa dikter samlade han i en minneskrans som han kallade Sesenheimlieder. Dikterna i den samlingen har en våraktig friskhet och de betecknas av litteraturhistorikerna som den moderna lyrikens födelse.



Kärlekssagan blev som sagt kort, ty strax efter deras sammanträffande lämnade Goethe Strassbourg och återvände till fädernestaden, där han någon tid tjänstgjorde som advokat, varefter han i maj 1772 reste till Wetzlar för att utbilda sig vid rikskammarrätten.

Det var här han råkade Charlotte Buff, förebilden till Lotte i "Das leiden des jungen Werthers". Goethe blev genast häftigt förälskad i henne, men hon besvarade inte hans känslor. För att glömma sin kärlekssorg återvände han till Frankfurt i september samma år, varefter de tre därpå följande åren betecknas som hans Sturm und Drangtid.

Goethes fantasiliv och skaparförmåga var under denna tid kanske större och rikare än någonsin. Han gjorde sig alltmer bekant med de källor Herder givit honom anvisning på, både de gamla grekerna liksom Shakespeare, folkdikten och Ossian, för att nu nämna en del av dessa källor, och ett rikt och ungdomligt hänfört författarskap blev det närmast synliga resultatet av hans studier.

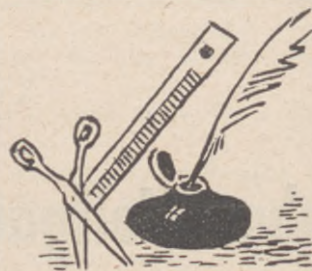
Det var under denna period som han skrev "Götz von Berlichingen, ett djärvt, realistiskt skådespel som på sitt sätt betecknade en ny epok i dramatikens historia. Detta skådespel hänförde med sitt brinnande frihetspatos de unga, liksom de tidigare med samma begeistring tagit emot boken om Werthers lidanden. Den senare boken framkallade förövrigt en fullständig Werterfeber runt om i världen. Vid samma tid skrev han även sorgspelet "Clavigo", dramat "Stella" samt en del sångspel, polemiska satirdramer med mera i samma stil. 1787 utgav Goethe "Ur-Faust".

Som framgår av ovanstående var det en synnerligen rik och givande period han upplevde. Evad det gällde hans diktning. Men beträffande hans liv förövrigt var han betryckt och orolig. Diktarens förlovning med Anna Elisabeth Schönemann, i Goethes diktning har hon fått namnet Lili, hotade att binda honom i den borgerlighet som han fruktade och avskydde. För att inte ett sådant förborgerligande verkligen skulle inträffa bröt han förlovningen liksom han gjorde sig fri från allt beroende av människorna i hans hemstad. Han hade fått ett erbjudande

(Forts. å sid. 18)



Litteratur



BOKKRÖNIKA

J. VIKTOR JOHANSSON: VERNER VON HEIDENSTAM. Albert Bonniers Förlag. Pris 2:25. Bibliotekarien Viktor Johanssons skrift om Verner von Heidenstam var ursprungligen ett minnestal i Göteborgs Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-samhälle. Det präglas i sin helhet av insikt och måttfulla omdömen. Johansson är sedan barnsben förtrogen med de trakter som bilda bakgrunden till Heidenstams hembygdsdiktning. Ett sådant förhållande ger pondus åt minnestalarens framställning. Man fäster sig särskilt vid de nyktra omdömena om Heidenstams ungdomslyrik: skaldens senare produktion är knapphändigt berörd, alltför knapphändigt ville man invända. Skildringen andas värme och beundran — men den är långt ifrån okritisk. På tal om Heidenstams ungdomsdiktning säger författaren: "Mycket i denna originella, rika och mångskiftande produktion är av både inre och yttre skäl svårtillgängligt. Den kan hänföra, elda, blända men mera sällan omedelbart gripa och värma. Där är för mycket som verkar konstlat, sökt, bisarrt. Diktarens fantasi och lidelse skena iväg med honom. Han driver icke sällan tankar och känslor in i absurdum. Tag t. ex. den bekanta djurskyddsdikten i "Vallfart och vandringsår". Att skalden skulle för alltid stöta bort sin ende väns hand, om han sett honom slå ett värnlöst djur, det kan man acceptera. Men när han sedan tänker sig, att han vid denne f. d. ende väns dödsbädd själv skulle dricka ur det glas vatten, som den döende törstar efter, och så vända honom ryggen och gå — då reagerar man. Tanken att någon skulle kunna straffa djurplågeri med så raffinerat grymt människoplågeri är så fränstötande, att den väcker avsky även som poetisk överdrift betraktad". Med rätta fixeras här ett hysteriskt o. samtidigt ett inhumant drag hos Heidenstam. Genier äro sällan helt sunda o. balanserade individer, och utan tvivel finns det hos Heidenstam mer än ett sjukligt drag. Det skadar inte att framhålla det. Att göra honom till en glättad staty i Thorvaldsens anda — den tendensen har förefunnits — går i längden inte. Viktor Johanssons skrift kan man anbefalla med nöje. Man skall fördenskull bara inte gå förbi Pär Lagerkvists djuptänkta studie över sin föregångare i Svenska Akademien. De båda skrifterna komplettera varandra på ett ypperligt sätt.

ELLEN GLASGOW: I DETTA VÅRT LIV. Albert Bonniers Förlag. Översättning av Viveka Starfelt. Pris 12:50. Ellen Glasgow är en amerikansk författarinna, som man brukar få se jämställd med Willa Cather: de tillhöra ungefär samma generation. Hon är född i Virginia, och det är som dess realistiska skildrare hon gjort sig ett namn. Hennes produktion är rikhaltig och omspanner en tidrymd som sträcker sig bakåt till sekelskiftet. Men det märkvärdiga är att hon kanske skapat sitt yppersta under senare år. Många räkna hennes hos oss under

titeln "I detta vårt liv" utgivna roman som en av hennes allra bästa prestationer. Utan att äga kännedom om hennes tidigare verk kan man också säga att denna roman visar en mycket lycklig förening av skarp iakttagelseförmåga och sensibilitet. Den har intellektuell standard. Att den i sitt hemland belönats med en så åtrådd utmärkelse som Pulitzer-priset förefaller vara alldeles i sin ordning. Det är den tyranniska familjetraditionen som Ellen Glasgow vill angripa i denna roman. Det är samtidigt en generationsstudie: mot Asa Timberlake, förenad i ett äktenskap med en kvinna som han för längesedan tröttnat på, kontrasteras hans båda döttrar: den tappra och rakryggade Roy och den hala och fatala Stanley. Denna familjs tragik levandegöres med överlägsen konst. Man har behållning av denna roman, där så mycken klok människokunskap sammanpressats.

JOHN BROPHY: ODÖDLIG SOLDAT. Albert Bonniers Förlag. Översättning av Lisbeth och Louis Renner. Pris 8:50. John Brophy, en engelsk författare i 40-årsåldern, har men romanen "Odödlig soldat" utan tvivel velat skapa en engelsk "beredskaps"-berättelse. Huvudpersonen i hans skildring är en seg och hård engelsk sergeant, som med en spaningspatrull ger sig ut i Libyska öknen på ett farligt uppdrag. Då han säras föredrar han att skjuta sig själv för att inte falla de övriga i patrullen till last. Hans minne blir ett exempel för hans mannar som under otroliga strapatser så småningom förenas med sitt förband. Inte minst blir han ett exempel, värt att efterfölja, för Colin Spence, i det civila livet författare, nu korpral. Han häradas under dessa strövtåg i öknen och blir själv ett exempel för de uttröttade män som han fått befälet över. Skildringen av dessa engelska soldaters strapatser har åskådlighet och spänning. De infälda minnesbilderna ur Spences tidigare liv i London verka däremot inte organiskt samhöriga med huvudhandlingen. Som en spännande skildring från ökenkriget kan likväl boken rekommenderas.

Johannes Edfelt.

SVENSKA NATIONALFÖRENINGENS MOT TUBERKULOS KVARTALSSKRIFT har utkommit med sitt andra häfte för året, vilket bl. a. innehåller en utförlig utredning om organisationen av lungtuberkulosens kirurgiska behandling i Sverige. Utredningen har utförts av professorerna Einar Key och Gunnar Nyström, överläkaren Alf Westergren och med. d:r John Lundqvist. Dessutom märkes en översikt över tuberkulosjukvårdsanstaltarnas och dispensärernas verksamhet under år 1942. Häftet, som utgives i en upplaga av 17,000 ex., kan erhållas i bokhandeln eller direkt från Nationalföreningen.

Ur tuberkulosens historia

Av D:r F. Lund-Johansen

Med den utbredning som de tuberkulösa sjukdomarna fått i vår tid ligger det nära till hands att fråga sig: har det alltid varit sig likt på detta område? Var har tuberkulosen först dykt upp, och hur har dess utbredning ägt rum?

Dessvärre föreligger endast sparsamt material för besvarandet av detta spörsmål. Men av det lilla som finns tillgängligt kunna vi sluta oss till, att tuberkulosens historia går minst 6000 år tillbaka i tiden. Var tuberkulosen först uppenbarat sig, veta vi däremot ingenting om.

De äldsta upplysningarna stå att få dels i skriftliga källor, dels genom arkeologiska fynd av skelett och mumier. De senare påvisa emellertid enbart existensen av ben- och ledtuberkulos, om lungtuberkulosen ha de intet att meddela.

*

Det äldsta beviset för förekomsten av tuberkulös sjukdom anser man ha i ett skelettfynd, som gjordes i Heidelberg 1904. Skelettet stammade från en puckelryggig person, och puckeln kan knappast vara annat än resultatet av en tuberkulös inflammation i ryggraden — en spondylit. Fyndet dateras av forskarna till den yngre stenåldern. Att med någon säkerhet ange själva årtalet är omöjligt, men skelettet torde vara c:a 5000 à 6000 år gammalt. Det torde ej heller vara uteslutet, att en del fynd från Egypten kunna vara lika gamla, då ju nämligen den yngre stenåldern varade längre i Europa än i Egypten. Detta är dock ett utpräglat arkeologiskt spörsmål, som jag saknar förutsättning att närmare bedöma. Säkert är emellertid, att någon förbindelse mellan detta fall av tuberkulos i stenålderns Europa och tuberkulosen i Europa av i dag ej kunnat ledas i bevis.

*

Annars är det i de gamla kulturländerna Egypten, Kina och Mesopotamien vi finna de äldsta spåren av tuberkulos.

Från Egypten ha vi fått det rikaste och säkraste materialet som vi kunna bygga på. Liksom på så många andra håll i ur-åldrig tid var det också där prästerna, som voro de läkekunniga. En del av deras medicinska vetande har nedtecknats i åtskilliga pappersrullar, som egyptologerna i vår tid lyckats tolka. Ofta är det emellertid nästan omöjligt att av de sjukdomsbeskrivningar som förekomma bilda sig någon uppfattning om vilken sjukdom det i själva verket gäller. Vad tuberkulosen beträffar, säger en engelsk läkare, som speciellt har sysslat med dessa problem, att i de kända papyrusrullarna icke finns någon säker häntydning på tuberkulösa åkommor.

Däremot finns det två andra goda källor, nämligen figurer inhuggna i gravväggar o. d., samt mumierna.

Under hela forntiden hade faraonerna och de egyptiska adelsmännen en egendomlig samlarmani. De samlade på människor, som sågo mer eller mindre abnormalt ut, pygmeer t. ex. och vanskaplingar. Sådana anställdes vid hovet eller användes som tjänare. Tack vare denna sed finns det gamla bilder och skulpturer som framställa människor med missbildningar av alla slag. Här intressera oss då mest de som blivit puckelryggiga, som följden av en tuberkulös spondylit.



Ankh-my-was. Bilden inhuggen i en blinddörr i en "mastaba".

Dessa egyptiska fynd ha också den stora förtjänsten, att de kunna tidsbestämmas med ganska stor säkerhet. I mitten av 4:e årtusendet var Egypten som bekant delat i två riken, som förenades omkring 3400 år f. Kr. under farao Menes, vilken blev grundläggaren till den s. k. första dynastien. Tiden därefter indelas i sin tur oftast i trettio epoker, eller dynastier, som de kallades efter de härskande furstesläkterna.

Den äldsta kända bilden av en puckelryggig person förskriver sig från 4:de eller 5:te dynastien, omkring år 2900 f. Kr. Bilden är inhuggen i en blinddörr i en s. k. Mastaba — d. v. s. ett gravmonument, massivt byggt i sten efter en bestämd form. Man känner till och med namnet på mannen, som gravsatts. Ankh-my-was hette han. Blinddörren befinner sig på Glyptoteket Ny Carlsberg i Köpenhamn.

Två liknande bilder äro kända från det gamla riket (2900—2400 f. Kr.), en från 12:e dynastiens tid (c:a 2210) och en från 19:e dynastien (c:a 1330).

*

Det absolut evidenta beviset på att ben- och ledtuberkulos existerat i gamla Egypten ha emellertid en rad mumier givit



Amonprästen Nesperehans mumie.

belägg på. Från skilda tider och tiderna igenom har det funnits dels puckelryggiga mumier med sänkningsabscesser (abscess = böld), som äro typiska för spondylit, orsakad av tuberkulos, dels har man funnit mumier med tuberkulösa förändringar i höfter och armbågar.

Arkeologen Flinders Petrie uppger sig ha funnit en sådan mumie med tuberkulös spondylit från fördynastisk tid, alltså äldre än från 3400 f. Kr. Tolkningen av detta speciella fynd är dock något äventyrlig, då det icke kan anses helt uteslutet, att förändringarna i ryggraden kunna tillskrivas en eller annan "reumatisk" åkomma — de gamla egyptierna voro mycket illa ansatta av sådana.

Från ungefär samma tid eller möjligen något senare har man hittat mumier med säker tuberkulös spondylit, och fyndförhållandena ha varit av den arten att de bevisa förekomsten av tuberkulos inom en och samma familj. I en grav fann man nämligen förutom en man med spondylit i ryggens övre del också en kvinna — möjligen hustrun möjligen en nära släkting — med samma sjukdom längre ned i ryggen. I en annan grav — men

på samma gravplats — funnos både en man och en pojke med ryggradstuberkulos.

*

Såsom nämnts känner man flera liknande fynd tiderna igenom, men här skall endast helt kort omtalas det märkligaste. Det var mumien efter Amonprästen Nesperehan, som levde under 21:a dynastien (1090—945 f. kr.) På den tiden hade Amonprästerskapet stor politisk makt, och det är värt att lägga märke till att i trots av sin puckel hade Nesperehan en hög ställning inom sitt stånd. Detta står i stark motsättning till förhållandena bland judarna, vilka fordrade, att en präst skulle vara fri från kroppsligt lyte.

Frågan om det förutom ben- och ledtuberkulos också förekommit lungtuberkulos i gamla Egypten, låter sig ej med säkerhet besvaras. Mumierna kunna icke ge oss någon upplysning i det stycket, vilket beror på den särskilda teknik som användes vid balsameringen. Alla likets organ med undantag av hjärtat uttogs, torkades över eld och behandlades därpå enligt särskilda metoder. Till slut nedlades de sålunda behandlade organen i en alabasterkruka och begrovs tillsammans med mumien. Dessa krukor äro i regel tomma, när de nu återfinnas. Någon enstaka gång påträffar man smärre rester av innehållet, men dessa äro av obestämbart natur på grund av den behandling de genomgått för årtusenden sedan. De flesta vetenskapsmän räkna dock med förekomsten även av lungtuberkulos i det gamla Egypten, men hur utbredd den kan ha varit, är det omöjligt att bilda sig en uppfattning om.

I detta sammanhang kan nämnas, att den berömda religiöse reformatorn bland faraonerna, Achnaton av den 18:e dynastien (död c:a 1352 f. Kr.) enligt allt flera forskares mening dött av lungtuberkulos. Annalerna berättar, att han alltid varit sjuklig, och hans mumie, som har hittats, visar, att han dött ung, före fyllda 30 år. Det senare passar ju bra in på teorien om tuberkulos i lungorna såsom dödsorsaken. Att hans mumie skulle visa spår av sjukdomen, var icke att vänta mot bakgrunden av det förut skildrade balsameringsättet.

Allt som allt kan konstateras, att ben- och ledtuberkulos uppträtt så tidigt som i 4:e årtusendet f. Kr. i Egypten och att vi kunna följa sjukdomen i dess förlopp genom tiderna. Det föreligger vidare sannolikhetsskäl för att också lungtuberkulos existerat, men detta kan icke bevisas.

*

Näst Egypten är det Kina som ger oss de äldsta bevisen på tuberkulos, varvid man har att röra sig med skriftliga källor. I ett gammalt kinesiskt arbete, enligt uppgift författat av kejsar Huang-ti, som levde någon gång mellan 2698 och 2598 f. Kr., finns en beskrivning av lungghosta och lungfeber, och det lär vara tydligt, att det är lungtuberkulos det gäller. Längre fram i tiden, omkring 500 f. Kr., erfar man att en av den vise Konfutses lärjungar Jen We, dött i samma sjukdom. I Handynastiens historia påträffar man drottning Chao-Fey-en (32—8 f. Kr.). Om henne berättas, att hon ofta var sjuk och så mager att hon kunde dansa på en handflata." Hennes aptit var mycket nyckfull, hon åt endast, när kejsaren personligen lade för henne maten. Hon hostade ofta blod. Man torde tryggt kunna utgå ifrån att det var kronisk lungtuberkulos hon led av.

*

I Mesopotamien tycks lungtuberkulos i varje fall ha funnits under sista hälften av 3:dje årtusendet f. Kr. Det är den berömda monarken och lagstiftaren Hammurabi som indirekt ger upplysningar därom i sin lagbok, i en passus där han talar om skilsmässa mellan äkta makar. Han säger: "När en man har

tagit sig en hustru och hon blir angripen av sjukdom, och då han därvid beslutar sig för att taga en annan kvinna, då skall han taga henne. — Han skall icke förskjuta sin hustru, som sjukdomen drabbat. — Han skall bygga henne ett hus att bo i och underhålla henne så länge hon lever." Citatet visar, att det icke är lätt att lista ut vilken sjukdom det här gäller, men forskarna äro av skilda anledningar, varpå här ej skall ingås, övertygade om att den sjukdom som åsyftas är tuberkulos. Är detta riktigt, torde det finnas anledning att antaga, att tuberkulosen ej var någon sällsynt förekommande sjukdom i Mesopotamien. I annat fall hade den knappast blivit föremål för lagstiftning.

Huruvida judarna lidit av lungtuberkulos, är högst osäkert. Bibeln innehåller omfattande medicinskt-hygieniska kapitel, men fackmännen äro oense om, huruvida man kan utläsa något om lungtuberkulos i desamma.

Judarna — rättare de semitiska stammarna — levde omkring 2000 f. Kr. som nomader och strövade omkring i Syrien, Arabien och Egypten. En del av dessa stammar synas ha uppehållit sig i Egypten under tiden 1800—1400; detta skulle då stämma in med bibelns berättelse om vistelsen i Gosen. Då man vet, att det fanns tuberkulos i Egypten vid den tiden, ligger det nära till hands att förmoda, att också judarna under ett så pass långt uppehåll därstädes smittades av sjukdomen. I detta sammanhang kan omnämnas, att en del forskare mena, att en av de egyptiska landsplågorna var lungtuberkulosen. Först omkring 1400 f. Kr. erövrade judarna Palestina och bosätta sig där. Det är också ett annat argument som talar för att det verkliga förekommit tuberkulos bland judarna. Det är nämligen fastslaget, att tuberkulos förefanns bland deras boskapsdjordar, och där kreaturen få tuberkulos, bli också människor, som sköta dem, lätt angripna.

*

Också Indien har stått till tjänst med spridda och ofullständiga upplysningar om tuberkulos i äldre tider. Sjukdomsbilder, som påminna om denna sjukdom, återfinnes sålunda i de heliga Vedaböckerna, som antagas vara nedtecknade c:a 1000 f. Kr. Manus-lagboken, som man beräknar ha nedskrivits omkring 400 år senare, förbjuder en man, tillhörande en av de tre högsta kasterna att gifta sig med en kvinna, i vars familj förekommer lungtuberkulos. Den mest häpnadsväckande kän-

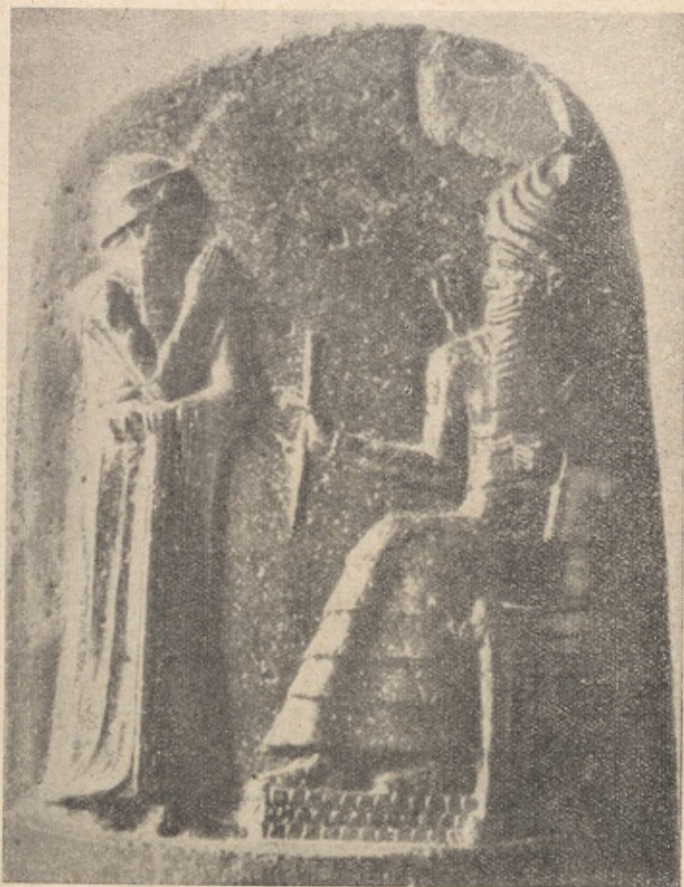


GravkammARBILD av gosse med spondylit.



GravkammARBILD av trädgårdsmästare som lider av spondylit.

dom om sjukdomens symtomer och förlopp mötes man för övrigt av i en av de två Ayurvedaböckerna. Den tros vara författad av en viss Susruta. När han levat, råder det stark tveksamhet om. Några räkna med 1000 f. Kr. andra någon gång mellan 100 och 400 efter Kr. På det hela taget är varje tidsbestämning beträffande det forntida Indien mycket vanskelig, för att icke säga omöjlig.



Monarken och lagstiftaren Hammurabi.

Bortsett från skelettfyndet i Heidelberg, är det i Grekland vi finna de äldsta spåren av tuberkulos i Europa. Liksom i Egypten var det även här prästerna, som i äldsta tid utövade ett slags medicinsk verksamhet. Det gällde i synnerhet de präster, som voro knutna till tempel, resta åt Askleipos, läkekonstens gud. Till dessa tempel strömmade de sjuka och bönfölla guden om tillfrisknande. För att han ej skulle glömma dem alltför fort, lämnade de efter sig votiver, d. v. s. bilder av sjukdomen eller den sjuka kroppsdelen. Ett av de äldsta vittnesbörderna om tuberkulos i Grekland är just en sådan votivtavla, som visar en patient med blodhosta. Prästernas medicinska verksamhet utdör i Grekland under loppet av 5:e århundradet f. Kr.

Också de grekiska kolonierna på Mindre Asiens kuster hade på sin tid liknande tempel, helgade åt Askleipos, att uppvisa. Bl. a. fanns det ett på ön Kos och ett på Knidos, båda belägna ett stycke utanför kusten. På dessa två ställen utvecklade sig emellertid en verklig medicinsk vetenskap, lösryckt från prästmedicineringen. Från läkareskolan på Kos utgick forntidens mest berömda läkare Hippokrates, som fått hederstiteln läkekonstens fader. I de Hippokratiska skrifterna, som för övrigt ej kunna vara skrivna av honom ensam, finns en utmärkt beskrivning av lungtuberkulosen. Dess utprästande familjevis är känt, och det antydes, att den kan vara smittosam. Vidare fastslås, att de flesta som dö av denna sjukdom äro i åldern 18—35 år. Denna fullt riktiga beskrivning av sjukdomen antyder, att tuberkulosen i varje fall måste haft betydande utbredning under Hippokrates tid.

Den knidiska läkareskolan beskriver också tuberkulosen, och här påträffar man för första gången den uppfattningen, att lungtuberkulosen kan botas, "om den behandlas från början".

Om tuberkulosens uppträdande i gamla Rom veta vi mycket litet. Den allmännaste uppfattningen är, att sjukdomen kom från Grekland, men att den icke fick samma utbredning i Rom som där. Läkekonsten stod lågt i Rom ända tills republikens slutskede, och det är först det sista århundradet f. Kr., som vi få dokumentariska bevis på tuberkulosens existens i Rom. Ett av de äldsta är f. ö. en elegi av diktaren Tibuli 54—19 f. K.). I denna anropar han Apollo om att avvärja det öde som dikta-rens tuberkulösa älskarinna går till mötes. Senare omtalas tuberkulosen hos flera av de mest kända romerska skribenterna.

Hur tuberkulosen utbredd sig vidare i Europa, därom veta vi litet eller intet. Det mest sannolika är att romarna i sin vegen- skap av kulturens överbringare fört den med sig, på samma sätt som den infödda befolkningen i Sydamerika, Afrika och på Söderhavsoarna vid en senare tidpunkt smittats av sjuk- domen först då de kommit i beröring med de s. k. civilise- rade folken.

Berömda lungsjuka . . . (Forts. fr. sid. 13)

av hertig Karl August av Sachsen-Weimar, och 1775 reste han till den stad där han sedermera slutligt skulle slå sig ned.

Goethe blev snart hertigens förtrognaste vän och fick stort in- flytande över honom. Till stor del tack vare Goethe blev her- tigen en av sin tids mest vidsynta regenter, och efter några år påstods det, att det egentligen var Goethe som regerade Sach- sen-Weimar. 1776 fick Goethe säte i konseljen i det han ut- nämndes till geheime legationsråd. Några år därefter övertog han kammarpresidiet samt adlades.

Goethe hade mycket lätt att tillägna sig administrativ skick- lighet. Han satte sig in i nästan alla slags samhällsproblem samt i förvaltningen, bedrev samtidigt naturstudier och syss- lade givetvis med litterära arbeten ofta för underhållningen vid hovet. Hans arbetsuppfyllda liv passade sannerligen in på hans egna diktarord i "Xenien", en vidsynt och förstående människas ord om arbetet och jaget.

Gör lugnt ditt verk, var still
och drick ur egen källa.
Den något gälla vill
bör låta andra gälla.

Som alla människor med framgång hade även Goethe sina motståndare och avundsmän, men alla dessa kunde inte skada honom eller ställa till någon större förtret, då han hade her- tigen absoluta stöd och förtroende.

Han råkade vid denna tid många förnämliga och intellegenta människor, och en bland dem var Charlotte von Stein, vilken på allt sätt hjälpte honom och jämnade hans väg. Denna kvin- na lärde honom att bli världs- och hovman, vilket var en nöd- vändig sak i hans framstående samhällsställning. Goethe själv dyrkade henne, men det kom aldrig längre än till ett vänskaps- förhållande mellan dem.

Ett tiotal år räckte Goethes egentliga ämbetsmannatid, men då tog dikta- ren inom honom överhanden och han lämnade allt- sammans och 1786 företog han en resa till Italien.

Efter att ha besökt Rom och Sicilien återkom han i april 1788 tillbaka till Weimar, och då var han rätt belåten med sin färd. Under sin tid i Italien hade han mest haft umgänge med konstnärer och han hade själv drömt, att han skulle bli målare och tecknare, men efter en del försök hade han förstått att hans kall var författarens.

Han fördjupade sig efter detta konstaterande alltmer i stu- diet av antiken, och hans litterära arbeten bar spår av detta

TVÅ DIKTER

Ditt eget val

*Hur fåfång är din strävan
den dag du ej förstår
att hjärtats nakna bävan
ur egna källor går.*

*Vem kan din ande kuva
och hindra dig att se
det ljusa och det ljuva
och goda som skall ske?*

*Om dolk och kedja bringa
din kropp i slaveri
kan ingen makt betvinga
din själ om den är fri.*

HELMER GRUNDSTRÖM



Till en vän i ett ockuperat land

*Om än skymning lockar
med brustna bilder
skydda var trogen stjärna!
Nattens mörker förneka ej,
men vårda ljuset och bida
gryningens timma!*

*Över töcknig himmel
har solen aldrig
hejdat det gyllne spannet
jordens mörker till båtnad.
ej sviker dagen, fast ännu
morgonen tvekar!*

CALEB. J. ANDERSSON

intresse. Vad beträffande ämbetsysslor behöll han endast sådana som hade att göra med vetenskap och konst.

I Jena, där han stundom vistades för sin forsknings skull, skaffade han sin vän Schiller en professorsbefattning. De hade då varit bekanta någon tid och Schillers fattigdom hade upprört Goethe, och som sagt, en professorsplats ordnades åt vännen. Goethe gjorde därmed Schiller en ovärderlig tjänst.

De båda diktarna förenades av en mycket djupgående vän- skap. De klassiska skönhetsidealerna var bådarnas mål. De hade oändligt mycket gemensamt ifråga om tankevärld och diktar- möda. Men om Goethe i Schiller erhölet en ny vän, så bröt han istället med en av sina äldre vänner, nämligen den förut omtalade fru von Stein. Orsaken härtill torde vara att finna i den omständigheten, att han nu funnit en livsledsagarinna för livet. 1806 gifte han sig. Hans fru var mycket ung och bar det poetiskt klingande namnet Christiane Vulpius.

Ären gick med arbete och en alltmer stigande berömdhet och då dikta- ren sedan satte sig att samla ihop sina skrifter upp- täckte han, att det var ett fyrtiotal band förutom tjugi band, vilka utgavs först efter hans död. Till hans största arbeten räknas "Faust", som blev slutgiltigt färdig endast 8 månader före Goethes död, den 22 mars 1832. Ett sällsynt rikt och arbets- fyllt diktaröde hade därmed nått sin fullbordan.

Emil Hagström.

Caleb. J. Andersson

Edward och Brynhilda



Sveriges ojämförlige best seller

Att gå ut i en sammanlagd upplaga på en hel miljon är ingen enkel sak, och de författare, som under sin livstid nått denna respektingivande siffra, är lätt räknade. Romanförfattare torde det väl finnas några stycken; den ende poeten är säkert Johan Henrik Chronwall.

Det är förlåtligt om den ärade läsaren funderar. Och ändå är det bara omkring tretti år sen Chronwall var Sveriges utan tvekan mest sålde författare. Hans största och mest bekanta bok, Hjalteposet Edward och Brynhilda nådde häpnadsväckande upplagesiffror. Men även Frans och Karin, en bild av sjölivet, utkom i flera tiotusental exemplar.

Chronwall var smålänning, men blev inte sin fädernebygd trogen. Sen han vid tjugo års ålder hade börjat skriva verser, förde han ett rörligt liv. Han besökte inte bara alla svenska städer utan också de flesta köpingar, samhällen och byar, ja, han gav sig till och med ut på en Europatripp genom Tyskland och Österrike ända ner till Italien. Och som fil. dr Viktor Hugo Wickström 1890 skrev i Jemtlandsposten, utgjorde "denna poet ett lysande undantag från alla andra svenska poeter i det hän-

seendet att han icke blott livnärt sig sjelf utan ock till stor del äfven sina närmaste med sin diktning". En broder till författaren, M. C. Chronwall, var även behjälplig vid förläggandet och försäljningen. Förlaget, som utgav Chronwalls alster, bar det välklingande namnet Svenska Vis — Snäck — och Småskriftsförlaget, Tomtebodas station vid Karlberg. Sammanställningen snäckor och böcker verkar onekligen lite egendomlig, men som det vid sekelskiftet var modernt bland allmogen att pryda sina fotografiramar och nipperdosor med snäckor, hade förlaget varit nog förutseende att skaffa sig en generalagentur för Sverige på utländska snäckor. Man hade ju förresten gratisannonsering på böckernas baksida: Snäckor, utländska i flera färger och fasoner en 30 à 40 sorter säljas blandade för 75 öre litern. 5 liter för 3:50. Men snäckorna var ingalunda den förnämsta förlagsartikeln, det var Johan Henrik Chronwalls böcker, främst då Edward och Brynhilda.

Från början var det, omtalar författaren i en reklamnotis, meningen att Edward och Brynhilda blott skulle bli "ett litet romantiskt poem, eller en visa med 15 eller 20 verser uti. Men

idén utbildades allt mer och mer; den växte fram i författarens bröst under hans vandringar i den tjusande och lugna naturen om sommaraftnarne", och till slut låg en bok i två delar om sammanlagt omkring 200 sidor vers färdig, tillkommen på olika platser i vårt avlånga land mellan Boden och Karlskrona. Den tog två år att skriva och krävde åtskilligt källmaterial: Werldshistorien, Skizzer från Nordamerikanska kriget, Utvandrarens tolk, Sednaste ströftog bland indianer o. s. v. "Men författarens inbillningsförmåga är dock den som är mest anlitad. Dessutom har författaren följt resebeskrivningar af emigranter, och lyssnat mången aftonstund till det underbara talet af sådana personer, som själfva farit öfver den vidsträckta Atlantiska oceanen och sedan kommit tillbaka från Amerika, längtande efter sin kära fosterjord". Edward och Brynhilda är nämligen en utvandringshistoria med rätt fantastiska poänger illustrerad med lika fantastiska bilder "graverade av den berömda xylografen H. P. Hansen i Köpenhamn".

En fattig torparson Edward, beslutar sig för att tillsammans med sin trolovade, den rika bonddottern Brynhilda, resa över till Amerika för att slå sig fram där. I Hamburg går de ombord på skeppet Austria, och tills vidare är allt glädje och gamman:

"Vin i glas på runda brickor
bars omkring av sköna flickor."

Men så råkar skeppet i brand och

"sucka fick man när man såg
ynglingar i havets våg
ner sig störta med de kära
älskarinnor, som de nära
tryckt till sina ömma bröst."

453 personer omkom i djupet. Edward och fyra andra svenskar räddades på en ö ute i Atlanten (!) och där gick nu hjälten omkring full av ånger och samvetsförebräelser för att han lockat med sig den sköna Brynhilda på ett så farligt äventyr. Ty se, han visste inte att hon hörde till dem som räddats! I alla fall övervinner han till slut sina samvetsförebräelser och följer med ett skepp till New York för

"att på Kaliforniens stränder
skörda guld med båda händer."

Väl hunnen i land får han emellertid reda på att Brynhilda räddats och råkat i slavhandlarhänder och med "staf i hand" vandrar han genom hela Nordamerika för att söka henne. En gång stöter han på något hundratal indianer, som anfaller honom, vilket de förresten aldrig skulle ha gjort, ty vikingalynnet rann på honom och

"de vilda föllo såsom gula ax."

Då han nedgjort dem till sista man, vandrar han vidare mot nya äventyr, råkar på Missouri ut för ett missöde, men "blef i nödens stund räddad på en flytande brännvinstunna". Slutligen väljs han till anförare för ett slavupplopp — denna sång sjunges på melodin "Vila vid denna källa"! — ställes inför domstolen i Washington, då kriget plötsligt bryter ut och han enrolleras i nordamerikanska armén. När kriget är slut, är också hans Brynhilda befriad, och nu skulle han ha förlovat sig, om inte en rival hux flux hade uppträtt vid hans sida. Det bestäms dag för duell, men under natten före den avtalade dagen uppenbarar sig "en ande från Hades" för rivalen och avråder honom att ställa upp, och de två som så länge varit skilda förenas:

"Det blef de kära gifvet som pröfvat år och dagar
blott för att nå den lycka att bo i fridens sköte
och der hwarandra trycka i kärleksfulla armar."

Till denna dikt har författaren i fotnot meddelat: "Obs! Rimmet står inne i versen", troligtvis med tanke på att ingen läsare skulle kunna komma och påstå, att Johan Henrik Chronwall inte kunde rimma. Och det vore förresten inte riktigt att påstå något sådant. Brodern förläggaren har alldeles rätt då han uttalar sig om Johan Henriks konster: "Rimmen sitter så säkert som pliggen i kanten på en sula". Någon svårighet att rimma hade inte heller denne "naturpoet".

Fast första delen av Edward och Brynhilda trycktes i 32,000 exemplar, som "såldes af författaren under hans resor genom Sveriges städer" och andra delen gick ut i ungefär lika stor upplaga försäkrar författaren "att icke 10 personer i hela landet läst Edward och Brynhilda från början till slut", emedan första delen såldes till personer i t. ex. östra Sverige och andra delen till personer i vestra o. s. v." Då andra delen kom ut, försökte sig Chronwall på att annonsera den i en stockholmstidning, vilket icke gav stort resultat. "Annonsen kostade tre kronor. Men från hela Sveriges rike var det blott 2 personer som hade kommit sig före att beställa hwardera ett exemplar. De övriga passade ej på tillfället utan glömde bort alltsammans". Författarlivet har sina besvärligheter ibland! I Göteborg bestals till och med författaren på tre tusen exemplar av andra delen av boken och han utbrister klagande:

"Ja, nog gick upplagan åt, men hvad ficks för den?
Ack, ingenting, det är ju katten
man lefva får af luft och vatten."

Nå, så illa ställt var det inte. Chronwall hade många vishäften och köpte inte folk en bok, så kunde han nog pracka på dem. Den werldsbekanta visan om fröken Fägersköld, bekant så långt svenska tungomålet talas, Schweizerifröken Anna Stenmans uppseendeväckande kärleksdrama utspelad under revolfverskott vid Stockholms centralstation, Blodbadet i Serbien och drottning Draga Maschin, der kungen och nästan alla ministrarna blefvo inom 2 timmar ihjälskjutna eller Den komiska, men gräsliga visan, som ingen ännu hört om den grufliga Hamn Eldsvådan i Göteborg, då nästan hela hamnen bränt upp o. s. v. Ty Chronwall hade visor och priser som passade alla. En av de böcker han själv satte högst var "Werlden i 3 Bilder nemligen Klokstedt, Dumstedt och Mellanstedt". "Klokstedt är en återspeglung av den mensklige klokheten" och denne vise man hade

"i trenne bokskåp

Newton, Humboldt, Fransén, Wallin, Tegnér,
Qvidius och Plato, Euklides och Homer."

"Mellanstedt är en blandning af Klokstedt och Dumstedt, som är en återspeglung av den mänskliga dumheten". Till Dumstedt hade författaren levande modell. Vi låter honom själv berätta: "Der lefver och andas detta original såvida han inte är ute på resor. Denna person utgaf sig för att vara allt fast han i själfva verket icke var något. Han stod på nästan samma ståndpunkt som djuren i vetande. Om werldsbyggnaden hade han ett ytterst klen begrepp. Han trodde att jorden stod stilla, och att solen gick upp i öster och ner i vester och att hon om natten gick ner i ett hål eller en ränna under jorden. Denne person var det icke gott att resonera med och sen så ful han var. Han liknade en apa i ansiktet. Han lefver i blindhet och likgiltighet denne syndapalt och kan knappt läsa långt mindre förstå vad han läser, således tjenar denna bok honom till föga eller ingen nytta". För att reda sig här i livet behöver människan nämligen enligt Chronwall "10 grader förstånd", men Dumstedt har "99 grader dumhet och en grad förstånd", och måste fördenskull anses obildbar. Dumstedt har många gelikar världen runt och här och var ute i bygderna väckte Werlden i 3 Bilder förargelse. "En

(Forts. å sid. 22)



LITET OM SVAMP

För några år sedan stirrade stockholmarnas förvånade ögon på en bild i tidningen. Den visade några champinjoner som brutit sig igenom bakgårdens tjocka cementmatta och stack upp sina vita huvuden i ljuset.

Det var precis som i en Andersensaga. De små och svagas vilja att leva hade slutligen besegrat övermakten.

— Bukta dig stolta cementmatta och sprick, för nu är vår tid kommen.

Och så stod de där som en illustration till en av livets eviga sanningar. En tänkvärd bild i tider som dessa.

Nå, saken är egentligen inte så ovanlig som man kan tro. Växtkraften blir i längden alltid starkare än den mäktigaste cement- eller asfaltbeläggning. Överallt utefter vägarna kan vi se hur grässtrån och örter sticker fram ur våra vägars stabila asfalt. Ja, inte ens det massiva urberget står rycken för växternas vilja att leva. Och det är tur för oss, ty utan växterna skulle varken djur eller människor kunna leva och andas på jorden.

— Solklart, säger Ni och ler litet smått. Vi får ju ytterst vår föda genom växterna.

Sant, men även om vi vore så funtade att vi inte behövde någon mat, så skulle vi ändå tyna bort och dö.

Varenda akvarieägare vet att han bör införa gröna vattenväxter till sina fiskar. Då kommer de att trivas bättre. Vad beror detta på?

Jo, de gröna växterna utför ett arbete som av vetenskapen kallas kolsyreassimilation. Detta är faktiskt den viktigaste funktionen på vår jord. T. o. m. en diktators mer eller mindre nyttiga existens beror ytterst på det lilla föraktade grobladets förmåga att assimilera kolsyra.

Vid detta laget börjar Ni förstås undra om inte rubriken är felaktig? Ingalunda, nu kommer svamparna in i historien. De gör nämligen sannolikt störst nytta för mänskligheten som s. k.

svamprotbildare, och detta fenomen har en del med det föregående att göra.

Det vi ser och kallar svamp är endast dess fruktkropp. Alltså en motsvarighet till äpplet, jordgubben eller blåbäret. Dess enda uppgift är att alstra spormjölet, som skulle kunna kallas svamparnas frön. Själva svampen för ett vida beständigare och samtidigt mera undangömt liv i form av smala, färglösa trådar (hyfer), som bildar riktiga nätverk och härvor under jordytan. En samling sådana hyfer kallas svampens mycelium.

Ofta slingrar sig detta omkring trädens rötter och då bildas svamproten, som hjälper de högre växterna att tillgodogöra sig en del för dem nödvändiga ämnen. Och bland de bästa svamprotbildarna finner vi våra giftigaste svampar, t. ex. flugsvamparna.

Många av våra träd skulle helt enkelt inte kunna leva utan svamparnas hjälp. Svamparna är till dem nödvändiga livskamrater. Vi vet ju att lärksoppen följer lärkrädet, aspsoffen aspen, grönkremlan björken o. s. v.

Men hur många vet att vartenda ett av ljungens frön alltid följs ut i livet av en liten svamp förutan vilken de inte kan gro? Den växer sedan så småningom upp genom stammen och ut i blomman för att åter följa det nya fröet.

Detta arbete gör emellertid inte svamparna gratis. De har nämligen ingen förmåga att leva ett självständigt liv. De är alla s. k. saprofyter — avfallsätare och måste hämta sin näring ur annat organiskt liv. Ibland går de ännu längre och blir parasiter som fullständigt utsuger sin värdväxt. Så gör många tickor och skivlingar. Men den skada de därigenom åstadkommer väger ändå lätt jämfört med nyttan deras många kamrater gör.

Andra svampar som vi oftare kommer i beröring med är rost- och mögelsvamparna. Rostsvamparna är parasiter på andra levande växter t. ex. havrerost och svartrosten för vars

skuld berberiset blivit utdömt. Möglet bildas på bröd, ost och andra matrester som stått en tid. Kanske ni inte visste att det var svamp?

Ja, en del svampar angriper t. o. m. levande djur och insekter. Flugmöglet som är en parasit på husflugan dödar denna varefter den omges med en vit hinna. Man ser då och då sådana dödana flugor fastkittade vid en fönsterruta.

I folkfantasin har svamparna spelat stor roll förr i tiden. På platser där älvorna dansat uppstod s. k. älvringar eller häxringar. I väldiga ringar eller båglinjer växande svampart, t. ex. musseroner.

Dessa ringar uppkommer genom att myceliet utbreder sig åt alla håll och dör bort efterhand som näringen blivit förbrukad, ungefär som när man tänder eld i gräset.

På senare åren har intresset för svamp som mat trissats upp så pass att var och varannan människa känner till att flugsvampen är farlig och har oföränderligt vita skivor under det att champinjonen har mörka, att den förre luktar illa medan den andre har en behaglig mandeldoft, att soppar vilken blånar starkt vid brytning bör undvikas och att kremlor eller riskor som smakar beskt i rått tillstånd är odugliga.

Man har gjort stor propaganda för svamp och mykologer har växt fram "som svampar ur jorden". Samla svamp, torka svamp och konservera svamp" heter det. Och folk har sprungit benen av sig efter svampböcker och svampkartor. Deras ansikten har glött av vitaminbegär där de vandrat i skogarna och smakat på kremlor som de sedan slängt. Tusentals, ja millioner sådana hittar man numera lätt nog i våra skogar.

Och resultatet? Tja, i lyckligaste fall har det blivit mer eller mindre fruktansvärda svampinläggningar, men kanske oftast att de förätit sig på svamp.

Nu påstår vetenskapen att svamp visserligen innehåller en hel del nyttiga ämnen, men att vi kan inte tillgodogöra oss dem. En hinna av kitin gör dem osmältbara. Så vi gör nog bäst i att inte äta svamp som någon huvudrätt. Som krydda till maten är den däremot högst rekommendabel.

Men troligen går det inte att bromsa upp svampflugan, som tycks ha blivit ett livsintresse för mykologerna. Likt medicinens hjältar tar de sig själva till försökskaniner och smaka på rubb och stubb. Så gick det antagligen vid den största av nutidens gourmetiska upptäckter. Den nämligen att rodnande flugsvampen, *Amanita Rubescens*, var ätlig efter hatthinnans avdragande.

— Ah, vilken härlig arom, jublade mykologen och meddelade genast pressen sin epokgörande upptäckt. Ett nytt tillskott i vår folkförsörjning. Och folk rusade genast åstad och plockade flugsvamp.

Men sluta upp med detta goda folk! Man bör väl fordra andra kvalifikationer av en matvara än att den inte skall vara direkt livsfarlig.

Det räcker sannerligen om man tar champinjoner, taggsvampar, blå- och värmusseroner, murklor (skall förvällas), några kremlor och riskor. Av de senare bör man emellertid endast använda mandel- och blodriskor. Och kom beträffande riskorna ihåg att lakritzrisikan smakar mildt i rått tillstånd men är ändå oduglig. Den växer massvis under tallarna på fuktiga ställen och har vattenklar saft.

Om man absolut vill och tycker om dem kan man ju också ta kantareller som är lätta att känna igen och stubbsvampar med ring om foten. Detta räcker för vanliga behov.

Men trevligast är svamparna som studieobjekt och ögonfägnad. De är vår nordliga höstskogs stora prydnad, och den som en gång börjat närmare studera deras liv blir så tagen av detta

Sveriges ojämfrörlige . . . (Forts. fr. sid. 20)

beskedlig men enfaldig fiskaregubbe vid Kivik hade hört om Dumstedt läsas. I smyg tog han sedan och brände upp boken emedan han trodde att någon i trakten hade låtit trycka den om honom", berättar Chronwall i en av de många fotnoter, som han utrustat sina vers med.

Chronwall skrev emellertid inte uteslutande vers. Han utgav också små häften på prosa om "den riksbekante mordbrännaren, tjuften m. m. Fredrik Åkerberg", Pila-Brita, mördaren Nordlund o. s. v., korta sammandrag av deras levnad och brottmålsaffärer, som säkert var en eftertraktad läsning. Allmänheten har nu en gång stort intresse för kriminella händelser och våra dagars detektivmagasin har nog haft sina inte alldeles oskyldiga föregångare. Att det inte skulle vara legitimt att förse folk med läsning av detta slag funderade nog aldrig Chronwall över. Han var en folkets son och fann det helt naturligt att man läste om stölder, mord och andra illgärningar. Hade han haft någon hum om vad våra dagars pedagoger menar om sådan lektyr, hade han nog inte gett ut skrifter med sådant innehåll. Ty han var i själva verket en man som ville väl den gode Chronwall. Därom vittnar bland annat Sådant är lifvet i Strid, Begrundansvärd läsning för ung och gammal till varning för striden Molok. Det är som titeln anger en skrift mot kriget. För att framhäva det meningslösa i folkens krigiska uppgörelser med varandra har han samlat ihop berättelser från olika fronter, från fransk-tyska kriget 1871, från infödingarnas strider på Filippinerna o. s. v.

Någon skald var väl inte Chronwall. Men det är svårt att intränga honom bland de klassiska pekoralisterna, i Haqvin Baggers, Erik Ofvandahls, Fredrika Lindqvists och Selma Svenssons akademi. Han saknade den högstämda idealitet och den anspråksfulla ton som gör en god pekoralist. Medan Ofvandahl jämställer sig med Strindberg, räknar Chronwall sig till Mellanstedtarnas stora skara. Där hörde han väl också hemma.

Någon poet var han väl inte, men ett original var han utan tvivel och en rimmarbegävnig.



att han knappast kan sluta. Svårigheterna är också många och stora nog för att sporra även den största energi.

Börja på våren och vandra sedan varje dag inom ett visst område. Alltid dyker där upp något nytt och intressant. Följ på hösten förintelsen då sniglar, larver, insekter, fåglar och ekorrar här kalas dagar på resterna av de lysande fruktknopparna. Sedan gör bakterierna sitt. Upplöser svampen i kolsyra, amoniak och andra för jorden och växterna nyttiga ting.

Stubbarna och lavmarken är då full med allehanda grant lysande tickor och taggsvampar och rödhaken sjunger kanske en solig morgon sin avskedsmelodi.



KONFIRMANDENS HUVUD

I den unge mannens liv är konfirmationen en betydelsefull händelse, som utom en mörk kostym och en blänkande stärkskjorta även kräver en vackert putsad och benad frisyr. När Knut skulle gå fram, var därför hela familjen enig om, att nu var tidpunkten för barberaren kommen. Hitintills hade annars hans far alltid brukat klippa honom. Han var en fyllig och vänlig man, som älskade att leka den lille hempraktikanten. Knut fick sitta på en stol med en dagstidning trädd över huvudet, medan fadern i skjortärmarna, beväpnad med glasögon och väldig skraddarsax gick löst på skultens långa virvelvuxna peruk. Han använde ingen kam, och klippningen bestod i att han med amatörens intuitionsmetod gjorde saxhugg bland testarna, där han tyckte, att det stack fram, ungefär som när man tuktar en trädgårdshäck. Klippningen blev på så sätt en massa jack på måfå, men när dessa jack så småningom be-täckte hela huvudet, och jack låg intill jack, så brukade det ändå te sig ganska skapligt, när det var färdigt.

Fast Knut var en ung man med stor erfarenhet av livet, en ung man, som redan bar det första paret långbyxor och tänkte avlägga realskoleexamen till våren, var alltså detta första gången han skulle klippas som det anstår en gentleman. Dagen innan konfirmationen begav han sig ut i staden för att uppsöka en frisersalong. Han kände sig inte väl till mods. Dels trivdes han med sitt hår precis som det var och dels ansattes han av debutantens nervositet. Liksom de flesta män ägde han en massa fördomar nerärvda från den tid då skalpen var en högt skattad trofé.

Efter att ha promenerat runt åtskilliga kvarter tog han mod till sig och klev in i en frisersalong. Det sken av stål och

porcelain, vita handdukar hängde på krokar och välluktande flaconer var uppradade på glashyllor. Utefter väggen beklädd med en enda lång spegel stod tre stycken stolar. På den första stolen satt en herre med kinder och haka täckt av bubblande fradga, medan en ung kvinna hotfullt böjde sig över honom med en blixtrande kniv i handen. På nästa stol satt en annan herre och stirrade stint in i spegeln med ett fruktansvärt allvar i sitt ansikte. Bakom honom befann sig en smal elegant person i vitt, vars hår var så blankt att det kunde varit polerat. Hans klipphugg väste genom tystnaden, hans upphöjda minspel hade varit värdigt en trepanering.

Den tredje stolen var tom.

Medan Knut betraktade denna stol, drogs ett förhänge åt sidan, och en ung kvinna, i skyddsrock trädde fram.

— Klippning! Varsågod, sade hon.

Han gick fram till den tomma stolen och satte sig med ögonen fästa vid skohättorna. Hon tog fram ett frasande silkespapper och bredde ut över hans axlar. Sedan stoppade hon vadd mellan hans krage och hals. Hennes fingrar råkade vidröra hans hud, deras levande kyla och mjukhet steg liksom in i honom och slog sig ner i bröstet som ett litet fågelkvitter. Fem sekunder höll han andan och sedan slutade kvittret, han lyfte ögonen och i spegeln såg han sitt huvud liksom svävande i luften med ett hjälplöst uttryck, ett vilsekommet huvud med ett krås av vitt papper under hakan. Han tyckte inte om denna syn, sänkte ögonen på nytt.

Men kvinnan grep en sax och sade. — Långt eller halvlångt? — Ja, sade han. Han hade en förnimmelse av, att vad som helst kunde hända nu. Han kände taggarna av kammen,

när den rev över huvudsvålen och det susande ratschet av saxklingorna, när de korsades. Hennes doft av parfymrad tvål gjorde honom lätt yr, och vadden som hon stoppat kring hans hals tryckte mot pulsådern, han tyckte att han långsamt höll på att kvävas. Hon tunnade ur, det singlar en jämn sky av kasserade strån över hans axlar, hans ögon sved och han började svettas. Han upplevde inkquisitionen. Men kvinnan övergick till en brummande elektrisk klippmaskin, som isade hjässan. Och sedan gled en knivegg på jakt efter de nomadjun, som strövat ner på hans nacke och kinder. Han kände hur det började dra om huvudet. Han tittade upp, i spegeln mötte han hennes ögon, och när han sökte undfly dem, upptäckte han under hennes ögon något som liknade ett missformat ägg. Han visste ännu inte meningen med detta ägg.

Kvinnan tog en nackspegel, hon frågade. — Är det bra så här? Han fortsatte att titta in i spegeln och såg den andra spegeln, och i den andra spegeln såg han sig själv bakifrån. Han tänkte. — Vad är detta? Och en inre röst svarade skoningslöst. — Detta är du bakifrån. Han tänkte. — Är det sant? Ser jag ut så? Och den inre rösten svarade. — Från och med nu ser du ut så.

Den unga kvinnan sade glättigt. — Det blev lite kort. Men det var nödvändigt. Vem klippte er sist? Den som klippte er sist måste ha fuskat. Önskas något i håret?

Han ville skrika. — Var är håret? Ge mig tillbaka håret. — Nej tack, sade han.

— Varsågod, sade hon. Hon drog undan pappret och vadden och borstade av honom. Han steg upp på styva ben som ville vika sig under honom. Han visste, att hon hade skurit av hans hår ända till roten, han såg ut som en åker som stubbats tätt tätt vid marken, han såg glatt och kal ut på huvudet, han såg tom och skallig ut, han såg obeskrivligt löjligt nyfödd ut. Med detta barskrapade kranium prytt av ett dött leende och med en sällsam vrede rasande inom sig mot henne, vars kropp han darrat för, när den vidrörde honom, betalade han klippningen, och för att visa hur kallblodig han var, hur lite det i själva verket betydde, att hans liv var skövlat, hur han i själva verket uppskattade hennes omsorgsfulla nidingsdåd, lämnade han femtio öre i dricks. När han satte på sig mössan, sjönk den ner över öronen.

Först tänkte han, att han aldrig skulle kunna visa sig där hemma, inte i detta tillstånd, han måste hålla sig dold, tills hans hår hade vuxit ut igen. Men sedan tänkte han, att detta inte var det värsta, det värsta skulle bli att undvika Kajsa. Hon vars åsikter var så vitala för hans lycka skulle aldrig kunna föreställa sig honom utan hår. Och så gick han hem.

Han smög in genom dörren, men när han stod i den mörka hallen, insåg han plötsligt att ett ledigt självsäkert uppträdande skulle ta gadden av det hån, som han visste måste komma. Han gick raskt in i vardagsrummet, där familjen satt församlad, han sade. — Nu har jag klippt mig. Jag är ytterst kortklippt.

Hans far, hans mor och bror betraktade hans huvud. Det blev en stund alldeles tyst. Hans mor sade. — Vad har dom gjort med dig min stackars gosse? Så du ser ut.

— Det är bra, sade fadern. Det är hygieniskt och ser trevligt ut, det klär dig. Så har jag alltid drömt att få klippa dig

Men den två år yngre brodern, som var en fantast och en människovän trots sin ungdom sade. — Tvätta håret, då växer det kollossalt. Om du tvättar det riktigt mycket, hinner det kanske växa ut tills i morgon.

Knut hakade sig fast vid detta råd, han gnuggade hårbotten med vatten och tvål, och han hade en känsla av, att det grodde däruppe. Nästa morgon sprang han upp, och han tyckte sig



kunna konstatera, att håret verkligen vuxit. Inte mycket, men i varje fall något. Det stod rakt upp. En millimeterhög ljus, styv brodd.

Konfirmanderna samlades utanför kyrkan, de väntade på prästen. Knut sällade sig till dem, han var iförd en svart kostym, i västfickan tickade en ny klocka, hans mössa hölls på sin plats med en korkskiva.

— Moss Knutte, sade några; några sade, Tjena; de andra sade, Hej du. Därefter sade en. — Så konstig du ser ut. Är det varj på kusen? Då tog han utan ett ord av sig mössan. Han stod en lång stund och lät dem beundra sitt huvud. De hade gärna velat röra vid hjässbenens sömmar, men något höll dem tillbaka. Det var ju konfirmation i dag, och dessutom var Knut en lång kraftig pojke. — Haru lagt dej till med tonsur? sade en. — Sing sing, sade en annan. De sade det utan provocerande tonfall på det kärva nyktra sätt, varmed unga män visar sitt deltagande över en olyckshändelse.

Sedan kom prästen och hälsade på dem. De ställde upp sig i två led och tågade in i kyrkan. De hade psalmböcker i sina händer och såg utomordentligt allvarliga ut.

*

De unga männen knäföll kring altarrundan. Som små svarta kullar låg de där, halsarna stack upp ur stärkkragarna som blomstjälkar, öronen liknade stora ljusröda blombblad. För några ögonblick fick deras finna ofärdiga pubertetsansikten en finstämd celest prägel, hostian och vinet förvandlade dem ändå på något vis till helgon, eller lät oss säga himmelska problembarn.

Knut låg där bland de andra. Han önskade att Gud skulle tycka mycket bra om honom. Naturligtvis hade han inget emot, att Gud tyckte bra om hans kamrater också, men han borde liksom tycka litet extra om Knut. Han hade den känslan, att han lidit mycket. Han ville att Gud skulle observera honom där han låg, se vilken god och tapper själ han ägde under höljet och kalklippheten, denna själ som var fördold för menigheten, och som sörjde över den Kajsa som satt på femte bänken till höger om mittelgångens röda matta och vars kärlek han nu var dömd att mista.

Den stora delen av församlingen tycktes inte märka honom. Deras ögon stannade ibland på hans glatta huvud i lätt för-
(Forts. å sid. 28.)



BREV FRÅN EN DÖV

I dag har det alltså hänt.

Som Du vet håller bolaget på med sprängningar ute på den lilla ön i inloppet till viken. Varje morgon vid sextiden ror ett lag arbetare dit ut för att sätta i gång med borrhningar. De brukar vara färdiga för en första sprängning nästan exakt klockan sju. Om jag använder kikare, kan jag till och med se, hur flisorna yr och hur arbetarna, när borrhålet är lagom stort, försiktigt gör i ordning sprängladdningen och täcker över det hela med kraftiga stockar. Efter en stund tänder de stubinträden och springer därifrån för att söka skydd bakom en bergknalle.

Vid den tidpunkten brukar jag öppna fönstret och sätta mig på fönsterkarmen. Efter några sekunder hör jag en dov knall. Stockskyddet flyger åt sidan, och en vit rök stiger upp ur berget, breder ut sig och sugts upp av vinden. Arbetarna kravlar sig upp ur sina skyddsställningar och börjar sävligt bända i det sönderbrutna berget.

Det är en vacker syn i den tidiga morgonen med dess klara färger, och det är intressant att se människan brottas med urberget, den gamla symbolen för styrka och oföränderlighet. Det är en vacker syn, men för mig har skådespelet där borta på ön också en annan betydelse.

Orsaken till att jag varje morgon stiger upp för att ta del av vad som sker där borta i viken, är att jag vill ha bekräftelse på något. Den dova knall jag hör är min enda kontakt med den

livsytring, som uttrycker sig i ljud. När jag hör det där ljudet, vet jag, att jag ännu inte är alldeles döv.

Det är ganska lustigt, att jag så envist håller fast vid detta. Det har ju inte någon som helst praktisk betydelse för mig. Jag har sedan länge inte kunnat höra någonting av alla de ljud, som dagligen och stundligen omger mig.

Men i dag har också denna sista kontakt brutits. Nu är jag alldeles döv och skall aldrig höra mera.

Jag vaknade som vanligt vid femtiden. Du förstår, jag kan utan svårighet ordna mina sovtider, som jag behagar. Jag är inte som andra människor beroende av allehanda ljud omkring mig. När jag drar ned mörkläggningsgardinen får jag genast illusionen av natt även om man leker och stöjar vid min huvudgård. Du ser, att det har sina fördelar att vara döv.

Alltså, jag vaknade vid femtiden, drog upp rullgardinen och lät solen strömma in i rummet. Det har varit en vacker vår, och jag har mer och mer lärt mig älska solljuset. Jag steg upp, gjorde toalett och rakade mig. Efter något mer än en halvtimme var jag färdig och satte mig som vanligt vid skrivbordet. Vid sextiden såg jag arbetarna komma ned till bryggan. De stod en stund och gäspade, innan de löste förtöjningarna till ekan och rodde ut till ön.

De vanliga förberedelserna till sprängningen började. När de sökte skydd, öppnade jag fönstret. Det blåste friskt om kin-

derna. Det var en sådan där härlig sommarmorgon, då man vill sitta ute i skjortärmarna, röka en cigarrett och kisa mot solen.

Jag tittade ut mot ön. Nu måste sprängskottet komma vilket ögonblick som helst. Och plötsligt såg jag stockskyddet flyga åt sidan och den vita röken stiga uppåt. Jag satt en stund och såg, hur röken skruvade sig och tunnades ut av vinden, innan jag riktigt kunde fatta, vad som hänt med mig själv. Jag hade ju inte hört något. Det måste ha varit en knall som vanligt, men jag hade inte hört den. I min förvirring satt jag fortfarande och väntade på att den skulle komma, när arbetarna började stiga upp bakom bergknallen.

Då förstod jag äntligen, vad som hänt.

Jag var alldeles döv.

Jag hade ju vetat, att detta skulle komma. Jag var fullt inställd på det. Dessutom hade det ingen praktisk betydelse, därför att jag ändå ingenting hörde, som kunde vara av värde för mitt umgänge med människor. Men ändå var det någonting mycket betydelsefullt det som hade hänt mig just i detta ögonblick. Den lilla, lilla gnista av hopp, som i strid mot allt förnuft funnits i mig hade slocknat. Min tanke hade för länge sedan förberett mig, men något inom mig hade inte vågat se sanningen i ögonen förrän just i detta ögonblick. Och för detta något inom mig kom den absoluta vissheten som en chock.

Långsamt stängde jag fönstret och satte mig vid bordet. Där ute brände solen allt starkare. Arbetarna på ön hade dragit av sig sina lustiga blårandiga tröjor och gick omkring med bar överkropp.

Jag försökte övertyga mig själv om hur dumt det var att ta något intryck av vad som nu hänt. Jag var ju så förberedd på, vad som skulle ske. Redan för ett år sedan hade jag fått visshet. Det hade varit förklarligare, om jag brutit samman vid någon tidpunkt, då det blev allt svårare för mig att höra. Det hade jag nämligen inte gjort. Men förgäves, jag kunde inte stå emot. Det hade aldrig varit så svårt som just nu. Jag satte händerna för ansiktet och grät länge.

Nåja det där anfallet gick snart över. Man kan inte gråta hur länge som helst. Men sedan i morse har jag inte varit samma människa. Jag visste ju också att det ögonblicket nu var kommet, då jag måste fatta vissa beslut.

Det var då först det här med Anna-Greta. Hon kommer hit om en stund, och då skall jag göra slut mellan oss. Ja, jag är tvungen till det. Jag har grubblat mycket över det, och jag har fattat mitt beslut. Det kommer att bli mycket svårt både för henne och mig. Men det är nödvändigt. Hon påstår, att hon fortfarande älskar mig och är beredd att gifta sig med mig trots allt. Och jag tror nog hon menar det. Men det går inte. Jag vet, att det inte går.

Jag har läst i hennes ögon. Jag har sett otåligheten fladdra där och jag har sett den vecka sig kring hennes mun. Hon kanske inte själv är medveten om det, troligen är hon inte det, men mina ögon är uppmärksamma och jag ser klart. Jag har sett in i framtiden.

Du vet, hur Anna-Greta är, livlig och snar till glädje. Hon är ung, lysten efter smeksamma ord och glad i att prata. Jag minns när vi brukade sitta tillsammans om kvällarna och prata med varandra. Det var dumma, idiotiska, meningslösa ord, men det var dock ord, ord som band oss samman. O Gud! när jag tänker på hur hon brukade lägga armarna om min hals och viska i mitt öra, yra, förvirrade, smeksamma ord.

Hon är så meddelsam, så impulsiv. Hon glömmet ofta, att jag inte längre kan höra, och jag ser på hennes mun, att det kommer kaskader av ord . . . och så plötsligt kommer hon i håg,

och glittret i hennes ögon dör bort. Hon blir tyst och allvarlig. Och det passar henne inte.

Nej, jag kan inte hålla henne kvar. Jag får inte. Jag vill inte se glädjen i hennes ögon sakta tyna bort i en döv mans buttra sällskap. Jag vill heller inte se mina barn utan att kunna höra deras joller.

Jag har alldeles slutat tala. Du förstår, jag kan inte moderera min röst. Antingen skriker jag eller talar för lågt. Jag har därför helt övergått till att skriva det jag vill ha sagt liksom andra människor måste skriva till mig. Det är behagligare både för mig och andra. Jag har alltid ett block och en penna med mig i fickan. Men jag använder inte verktygen så ofta. Det är lustigt att tänka sig hur få ord man egentligen behöver i det dagliga umgänget med människor. Det går dagar, då jag inte behöver säga (läs: skriva) ett ord. Vi pratar så mycket onödigt, och ändå hur härligt skulle det inte vara att kunna stå och säga och höra dessa meningslösa fraser om väder och vind. Men, som sagt, allting går ganska bra, bara man blir van vid det.

Jag tror, att jag har planlagt min framtid rätt bra. Som Du vet, så får jag ett litet underhåll. Det går väl knappast att leva på men om jag är sparsam bör det räcka till mat och det nödvändigaste i klädväg. Genom en god vän, Du kanske kommer i håg Karl-Axel, har jag fått anvisning på en liten stuga vid Mälaren, som jag kan få hyra för en billig penning. Den lyder under ett stort gods, där jag kan få köpa mjölk, ägg och sådant. Jag tänker bosätta mig där och försöka skriva. Som Du vet, så har jag fått placerat en novell då och då, och med sådana små extrainkomster tror jag, att jag skall klara mig rätt bra. För övrigt skall jag försöka få hjälpa till med arbetet på gården. På det viset blir det en smula omväxling och dessutom kan jag hålla mig i kroppslig form.

Jag har egentligen endast att ge mig av. Allting är klart. Mina ägodelar ligger nedpackade i tre stora resväskor. Det är rent förunderligt, hur mycket man kan få ned i sådana väskor, om man packar väl. Jag tyckte jag hade så mycket småsaker, sådant man samlar under åren, men mycket kunde jag utan saknad kasta bort och resten lät sig packas ned. Tyngst är den väska, som inrymmer mina böcker. Jag får hyra en bil för att forsla ned den till stationen.

Du frågar Dig kanske, hur det känns att vara döv. Ja, egentligen är det inte så märkvärdigt. Ibland värker det i huvudet. Doktorn säger, att det är nervvärk. Och så är det susningarna. Det susar ofta i öronen. Det låter ungefär som när vinden leker i telefontrådarna, Du vet. Och på det viset är ju mitt liv inte alldeles ljudlöst. Men annars är det ungefär som att sitta inne i ett rum och se ut genom fönstret. Därutänför står någon och pratar. Man ser, hur munnen rör sig, men man hör ingenting. Någon går över sandgången, men gruset knastrar inte under hans fötter. Någon skjuter med kanon, men man ser bara röken, som strilar ur mynningen. Du kan öppna Ditt fönster och höra allt det där. Jag kan det inte. Så enkelt är det.

Men värst är längtan, den eviga längtan efter något, som man först inte vet vad det är, men som man så småningom kommer underfund med är människors röster. Det är inte bara, vad de har att säga, det är fastmera tonfallen, rösternas personliga mystik. En människa utan röst blir något stelt, oätkomligt, ibland något nästan fränstötande. Och mest är det Anna-Gretas röst jag längtar efter. Men det är mycket annat också, suset i träden, ljuden av lugna, rofyllda, rytmiska andetag vid sin sida och allt sådant, som gör livet värt att leva.

Men det är något man inte kan ta från mig. Och det är, hur underligt det först låter, musiken. Som Du vet, är jag mycket

(Forts. å sid. 28.)

En Annat

Glädjeämne.

Herr Dysterlund satt på soffan och drog under stönanden och stånkanden av sig skorna.

— Varför skall du alltid ha dina trångaste skor till dina tjockaste strumpor? Du har ju rymligare skor!

— Har jag under hela dagen annat än ledsamheter och förgelse? Begriper du inte, att jag behöver en glad stund någon gång på dygnet — och vet du inte, hur det känns att få av ett par för trånga skor!

En ung stockholmska

var inviterad till en större gård några mil från huvudstaden. Efter lunchen visade gårdens herre — som förresten är ungar — sin gäst omkring på gården. Man tittade även i ladugården, där just då en ko och en kalv, som stod i samma bås, gnuggade mularna mot varandra, precis som kossor alltid gjort ända sedan Noaks dagar. Det såg riktigt rart ut, och plötsligt sade gårdens herre:

— Vet ni vad... jag grips faktiskt av lust att göra likadant!

Den unga damen tittade på honom ett ögonblick och sade så mycket kyligt:

— Var så god — jag kan inte se att något hindrar er... Det är ju era egna kor!

Hon kände honom.

Hon: — Vad är det du har i paketet?

Han: — En present till den jag älskar högst på denna jord... Gissa!

Hon: — Du har varit ute och köpt dig en ny slips igen.

27 år utan namn.

En 27-årig yngling från Hjörning i Danmark blev häromdagen stämd inför rätta. Inför rätten skulle han framlägga sin dopattest, men på denna stod: icke namngiven.

Då rätten hade betänkligheter att sätta sig till doms över en anonym person, igångsattes en undersökning, där det visade sig, att mannen icke var kyrkobokförd. Han blev döpt dagen efter sin födelse, och vid dopet fick han inte något namn, i det att föräldrarna förbehöll sig att senare inlämna namnförslag till myndigheterna. Ett sådant förslag kom emellertid aldrig, och trots det att varje barn måste ges ett namn, innan det fyller ett

år, har myndigheterna icke märkt det hela. Det märkligaste är emellertid att vederbörande inskrivits i skolorna, blivit konfirmerad och upptagen i rullorna utan att ha något namn. Polisen kommer nu att undersöka huru såväl prästen som andra har kunnat införa honom i sina böcker, då han officiellt är namnlös.

En pantlånare

kan få vara med om en hel del, men en av de underligaste upplevelser, som inträffat på en pantbank, har nog ändå pantlånaren Havers i Manchester varit med om. Han berättar i en intervju, att en morgon fick han besök av en ung man, som hade en baby i famnen. Mannen bad att få låna 5 pund på ungen "över dagen". Mr Havers var nyfiken på det sällsamma fallet och tog emot ungen, och den unge mannen avlägsnade sig med ett lyckligt leende.

Hela dagen gick mr Havers i spänning, men på kvällen kom den unge mannen och löste ut sin baby. Nu bekände han, att hans hustru måste resa bort över dagen, och själv visste han ingen levande råd vad han skulle ta sig till med ungen.

Spansk idyll.

Från det Spanien, som en gång var, berättas det att folk i allmänhet och krögare i synnerhet hade svårt att rätta sig efter gällande lag och förordning. Bl. a. hade det utfärdats en bestämmelse, att sådana lokaler, där det förekom utskänkning, skulle hållas stängda på söndagarna och efter midnatt på vardagarna. Men det var ingen krögare, som rättade sig efter den nya förordningen. Efter en tid utfärdades en ny bestämmelse med följande ordalydelse:

"Var och en, som på söndagen eller efter midnatt på vardag intar förtäring i lokal, där utskänkning pågår, har rättighet att avlägsna sig utan att erlagga betalning för intagen förtäring."

Det blev omedelbar söndagsstängning.

Moderna barn.

— Vad tycker du om din nya lärarinna, Pelle?

— Åjovars, hon är ganska söt, men hon saknar fullständigt sex appeal.

*

SAXAT

● Det är modernt att unga flickor vill ge sig till socialt arbete. Då har de en känsla av att "göra något verkligt", säger de, och så går de igenom kurser och praktik. Men kanske de också blir yrkesmänniskor till slut? Kanske de blir avtrubbade yrkesmänniskor, som får sin avlöning och som känner sig nöjda, ifall de bara kan ge ett godtagbart svar, slå upp i ett kortregister och skicka folk vidare till andra instanser

*

● Om dessa unga flickor ville tänka på att det till deras yrke fordras lika mycket fantasi som en romanförfattare bör besitta och ett hjärta utan fördomar, lika ömt och mjukt som den heliga Franciscus av Assi. Bland moderna människor ville jag som mönster sätta författaren Steinbeck, som kunnat skriva "Tortilla flat", en bok om smuts och tjuvar, så att oskulden lyser och humorn och heligheten fladdrar omkring den just som St Franciscus fåglar. Har man ett sådant sinnelag, är man lämpad för socialt arbete. Annars blir man en utdelare av stenar i stället för bröd.

Joy i D. N.

● Det är helt enkelt lukrativt att spela den förlorade sonens roll — och det vet minsann en hel del folk av. Tänk bara på homeopaterna! Varför omtalas deras underkurer med sådan entusiasm? Helt enkelt därför att man utgår ifrån att de äro kvacksalvare och därför blir så glatt överraskad när de lyckas. Vanliga läkare talas det mest om när de misslyckas — det är nämligen deras enkla skyldighet att aldrig göra fel.

Gattina i Soc.-Dem.

Familjen Z. har fått en ny barnjungfru. Sexårig Rolf ville "krypa ned" i hennes bädd, men vägrades under motiveringen:

— Det skulle inte Rolfs mamma tycka om.

Rolfs ögonblickliga replik:

— Och jag som har legat hos tusen jungfrur...!

Brev från en döv (Forts. fr. sid. 26.)

musikalisk och har spelat piano ända sedan jag var liten pojke. Jag tänkte ju till och med utbilda mig till musiker, fastän det aldrig blev av. Jag har sett på människor, hur deras medlidande kulminerar i en fras som "och tänk han som är så musikalisk, att han just skulle bli döv".

Näja, det är ju en förklarlig missuppfattning hos personer, som inte vet vad musik är. Men saken är den, ser Du, att jag läser musik. När jag sitter med ett partitur framför mig, så hör jag musiken lika tydligt inom mig, som om jag sutte med oskadda öron framför en symfoniorkester. De stora mästarna kan tala till mig lika förnimbart som om orkesterns alla instrument vore förmedlarna.

Redan innan jag visste, att jag skulle bli döv, läste jag musik. Jag kan för resten fortfarande spela. Min mor och Anna-Greta säger (läs: skriver), att de inte kan höra skillnad på mitt spel nu och då.

Jag har ofta tänkt på en sak. Om Anna-Greta varit musikalisk, så skulle vi möjligen kunnat leva ett liv tillsammans. Då hade jag genom musiken kunnat tala till henne nästan lika tydligt — och många gånger även uttrycksfullare — som genom ord. Då hade jag kunnat bibehålla kontakten med henne. Det är ju så, att människan genomgår en utveckling, hon är inte densamma från dag till dag. Om man skall kunna leva tillsammans måste man hålla kontakt med varandra och därtill behövs uttrycksmedel. Och det räcker inte med fyra sinnen. De måste vara fem. Men jag tror, att musiken kan ersätta ett av de fem.

Men nu är inte Anna-Greta musikalisk. Hon är lika döv för vad musiken har att säga som jag för hennes ord i mitt öra.

Solen håller på att gå ned bortom granarna. Jag har rödrutigade gardiner och det glittrar så vackert i dem. Jag föreställer mig, att det är alldeles tyst i huset. Ingen är hemma. Det är en sådan där rofylld, tyst sommarkväll. Och om det inte vore för att jag vet, att gungstolen, som jag sitter i, knarrar, så skulle jag nästan kunna inbilla mig, att jag är en normal människa.

Om en stund kommer Anna-Greta. Då gäller det att vara fast och bestämd. Jag har skrivit ned allt jag vill ha sagt henne. Jag skall räcka papperet till henne, så snart hon kommer in i rummet. Jag vet precis, hur allting kommer att utveckla sig. När hon läst mitt brev, kommer hon fram till mig med tårar i ögonen, lägger armarna om halsen på mig, glömmmer att jag är alldeles döv och viskar tusen saker i mitt öra. Är det inte så att man kan skratta sig fördärvad? Hon viskar tusen saker i mitt öra, säger att hon älskar mig och inte vill

Konfirmandens huvud (Forts. fr. sid. 24.)

undran, men gled sedan vidare. Hade detta varit en borgerlig konstutställning, skulle de nturligtvis funnit honom mycket lustig. Men det högtidliga, stämningen inom dessa murar och valv tog bort all känsla, att något kunde vara lustigt. De såg honom som en konfirmand bland de andra konfirmanderna. En enda såg honom, sådan han var. Det var Kajsa. Hon satt där på sin bänk och hennes blick var fäst vid honom. Hon hade en förnimmelse av, att hon först nu hade sett honom riktigt. Och när eftermiddagsljuset silade genom de målade altarfönstren som trådar av guld och föll över de böjda pojkhuvudena, tyckte hon, att strålarna drogs mot hans hjässa och att det bildades en skimrande vävnad som en gloria kring hans skult. Men Kajsa var förståss mycket fantasifull.

skiljas från mig, och så kan jag inte höra ett ord. Kan man inte skratta?

Men det är bara bra, att jag inte kan höra. Jag vill inte låta mig övertalas. Och när hon upptäcker, att hon glömt sig, så är hon hänvisad till att skriva. Det är inte så lätt att övertyga i skrift. Nej, ord på vitt papper har inte samma bedrägliga effekt som smeksamma ord i ens öra. Det är inte så dumt att vara döv ibland. Och i dag vill jag inte höra.

Jag har skrivit ett långt men sakligt meddelande. Det är klart och avgörande. Där finns ingen plats för missförstånd. Jag har skrivit att jag inte längre älskar henne. Och hon kommer att tro mig. Jag kan vara övertygande i skrift, när jag vill. Det är lättare för henne då. Hon kommer snart att glömma. Hon kommer att tycka, att jag är otacksam. Och det är känslan jag vill frammana hos henne.

Jag har inte skrivit ett ord om att jag älskar henne. Inte ett ord om min ångest, om hur jag i veckor har skjutit och skjutit på det avgörande ögonblicket, bara för att ljudet av ett sprängskott skänkt mig en bedräglig känsla av hopp.

Jag har inte skrivit ett ord om att när hon lämnar mig, då först har jag mist den sista kontakten med människorna. Då först är jag riktigt döv.

Men nu får jag inte bli svag. Mitt beslut är fattat. Förnuftet måste segra över känslan.

Anna-Greta har varit här nu. Nyss såg jag hennes blomliga sommarklänning fladdra bort mellan granarna. Hennes axlar skakade, som om hon grät.

Jag sitter hopkurad i en monter med väggar av tjockt glas. Därutån går människorna omkring med stora munnar. Jag sluter ögonen i mitt ljudisolerade rum.



Schackspalten

Red. av E. Lundin.

REKORDKONGRESS I MALMÖ.

Sveriges schackförbunds 27:e kongress med turneringar har under tiden 27 juni—4 juli ägt rum å rådhuset i Malmö. Deltagarantalet i tävlingarna var 142, vilket är rekord.

I den högsta klassen — landslagsklassen — segrade Bengt Ekenberg, Lund, som därmed blev innehavare av titeln Sverigemästare. I mästartklassen vann efter särspel Sune Hjorth, Örebro, vilken nu på två kongresser marscherat rakt upp i landslagsklassen. I övrigt korades fem nya svenska schackmästare, nämligen segrarna i resp. förstaklassgrupper: A. Karlsson, Västerås, B. Andersson, Karlskrona, I. Johansson, Malmö, H. Johansson, Östersund, och O. Smith, Munkedal.

Vi återge här ett intressant parti från tävlingarna:

SICILIANSKT PARTI.

Spelat i mästartklassen.

B. Villborg	E. Åhman,
Långshyttan	Göteborg
1. e2—e4	e7—e5
2. Sg1—f3	d7—d6
3. d2—d4	c5×d4
4. Sf3×d4	Sg8—f6
5. Sb1—c3	g7—g6
6. Lf1—e2	Lf8—g7
7. 0—0	0—0
8. Lc1—e3	Sb8—c6
9. Dd1—d2	Sf6—g4
10. Le2×g4	Lc8×g4
11. h2—h3	

Hittills har spelet löpt i gamla hjulspår, men nu hade det varit bättre för vit att fortsätta med 11. f3, Ld7. 12. Sd5. Det följande springarbytet ger svart fritt spelrum på damflygeln och försvårar vits operationer.

1. — —	Lg4—d7
12. Sd4×c6	b7×c6
13. Le3—h6	Dd8—c7
14. Lh6×g7	Kg8×g7
15. Sc3—e2	Tf8—d8
16. c2—c4	a7—a5
17. Se2—g3	a5—a4
18. Kgl—h2	De7—a5
19. Dd2—e2	

Då vits bästa chans ligger i ett kungsangrepp, undviker han naturligtvis dambyte.

19. — —	Ta8—b8
20. f2—f4	Tb8—b4
21. Ta1—c1	Td8—b8
22. Tc1—c2	

På grund av trycket mot damflygeln hejdas vits angrepp och tvingar till omständigt försvar.

2. — —	Da5—c5
23. Tf1—f3	Ld7—e6
24. Tf3—c3	Da5—b6

Ett förhastat drag, som ger vit överraskande möjligheter. Här skulle först skett

24. —, f7—f6.	
25. f4—f5	Le6—d7
26. e4—e5!	Tb4×b2
27. f5—f6†	e7×f6
28. e5×f6†	Kg7×f6

Efter 28. —Kh8 får vit ett mycket starkt och troligen vinnande angrepp genom 29. Dd2 med hotet Dh6 jämte Sg3—e4—g5.

29. Tc3—f3†	Kf6—g7
30. De2—e7	Ld7—e8
31. Sg3—h5†!	Kg7—h6

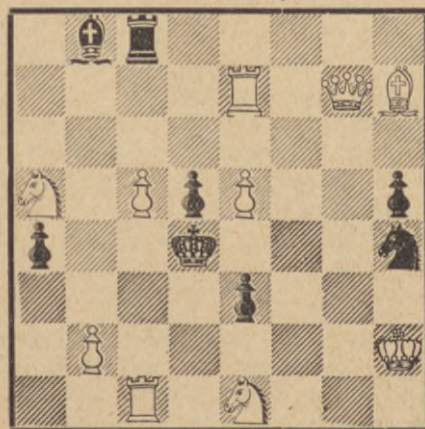
Tvunget. Avslutningen är mycket elegant.

32. Tf3—f5!!	g6×f5
33. De7—f6†	Kh6×h5
34. Df6×f5†	Kh5—h6
35. Df5—f6†	Kh6—h5
36. g2—g4 matt.	

Publiken applåderade den vackra segern.

PROBLEM N:R 82.

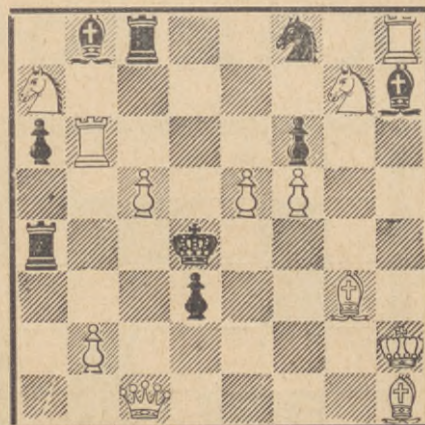
Av F. Baird.



Matt i två drag.

PROBLEM N:R 83.

Av A. Mackenzie.



Matt i två drag.



Djuren fly undan kriget.

Från östfronten rapporteras att de flyttfåglar, som eljest i tusen och åter tusental brukar ta sin sommartillflykt till de stora träskområdena, i år liksom i fjol helt lyst med sin frånvaro.

Från de stora skogarna i östra Polen ha väldiga vargflockar sökt sig upp mot de baltiska staterna, där de orsaka betydande skadegörelse på boskapen. Harar och rådjur tycks däremot inte nämnvärt bekymra sig om krigshändelserna. I frontområdet kan man ofta få se harar skutta omkring mitt uppe i kulregnet, heter det.

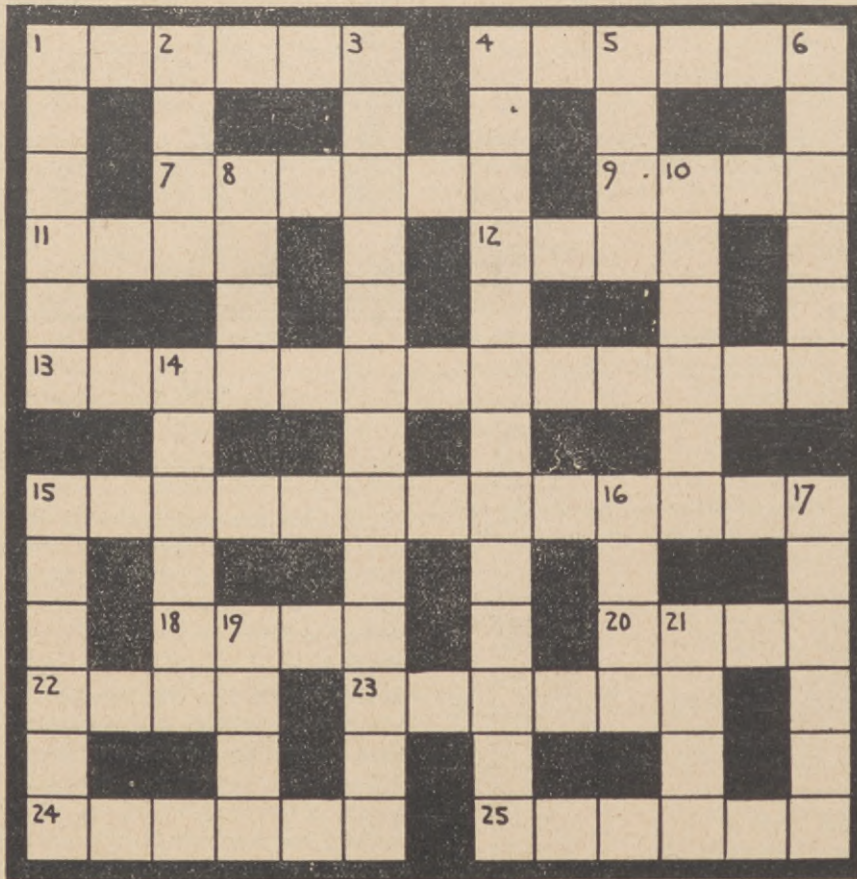


Jukon hjälper!

Jukon särsalva håller vad den lovar. Den är ett effektivt medel mot hämmorroider, klåda, ansvallningar och ömma fötter. Mot frost och köld är Jukon utmärkt.

AKTIEBOLAGET JUKON, Göteborg

KORSORD NR 8



VÄGRÄTA ORD.

1. Därför sörjes genom dränering. (6)
4. Efterrätt och gjorde att Strindberg kom inför rätta. (6)
7. På alkoholism tydande näskulör. (6)
9. Får ej vidröras! (4)
11. Näst Moldau tjeckernas mest älskade flod. (4)
12. Den är avsedd för bak. (4)
13. "Hos dig det enda sanna är Kainsmärket inbränt på din panna!" (13)
(Tegnér)
15. Rosengång. (13)
18. Gör dagen i en fransk film. (4)
20. Har kungen såväl som Lewi Pethrus. (4)
22. Det är detsamma. (4)
23. Är kriget i pacifistens ögon. (6)
24. "Den samling av hopkopplade järnvägsvagnar som, dragna av lokomotiv, utgöra en efter tidtabell framförd trafikenhät". (6)
(Nordisk Familjebok)
25. Sex alnar och en tvärhand lång. (6)

LODRÄTA ORD.

1. Nu. (6)
2. Kallas även "karda". (4)
3. Det bara likasinta är i detta slag av ministär. (13)
4. Därför betalas magasinshyra. (13)
5. Behöver kroppen bland annat. (4)
6. Kvar efter fällning. (6)
8. Fick Luther när han skulle fara till Worms. (4)
10. Frö. (6)
14. Fem kronor för en säck ved. (6)
15. Kall mat i gelé. (6)
16. När regnet kom. (4)
17. Sådant wienerbröd är delikat. (6)
19. En maskinernas fiende, verkande i det tysta. (4)
21. Kulm är dess kulmen. (4)

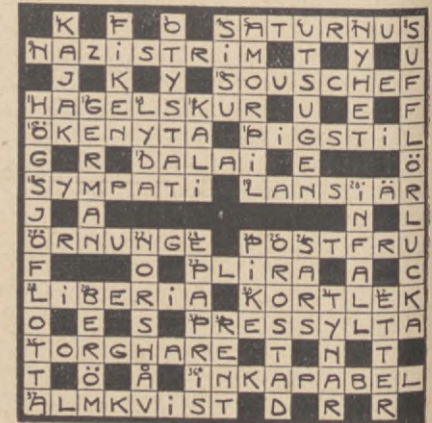
LÖSNINGAR

till orsord nr 8 skola vara oss tillhanda senast den 15 sept. Två pris utdelas på resp. 10 och 5 kr. Lösning i oktober-numret.

På förekommen anledning påpekas att

varje tävlingskuvert får innehålla endast en lösning liksom att varje tävlingsdeltagare givetvis inte äger rätt att insända mer än ett tävlingskuvert. Glöm ej att märka kuvertet "Korsord nr 8".

LÖSNINGAR TILL KORSORD NR 6



Pristagare: 1:sta pris, 10 kr. till fru Elin Norrman, Kyrkogatan 8, Skellefteå; andra pris, 5 kr., till Gösta Dahlöf, Ed.



Gamle Hösterman hade blivit inbjuden på middag till grosshandlare Svensson i huvudstaden. Efter middagen bjöd värden på cigarr och ett glas grön curacao. Hösterman tittade en stund på glaset, och så kom det:

— Tame 'äken, tror ja inte de 'ar blivit h'ärg i h'apparaten...

*



FYRVAKTARENS DOTTER:

— Ha, den trolöse! Han lovade så säkert att han skulle komma i kväll och enlevera mig.

ESKILSTUNA

Göteborgsmagasinet

ESKILSTUNA

Kungsgatan 6 Telefon 969
REKOMMENDERAS

GÄLLIVARE

O. H. LUNDKVISTS

Charkuterifabriks

välsmakande och kvalitativt förnämliga
produkter rekommenderas

GÄLLIVARE Telefon 135

GÄVLE

K. E. KLING, Mek. Verkstad

5:te Tvärgatan 1 Tel. 2421, 54 62 GÄVLE
Svarvning - Fräsning - Slipning - Fixtu-
rer - Experimentarbeten.

Detaljer till Flygplan.

GEFLE METALLGJUTERI

Sven G. Dahlqvist
Sikviksgatan 2 GEFLE Telefon 44 99
Utför metallgjutgods i alla rödgodsle-
gningar, i styckevikter upp till 600 kg. —
Lagerbussningar alltid i lager.

BEGÄR OFFERT.

ALLA

bil- o. motorreparationer

SÖDERLUND & LINDSTRÖM
GÄVLE Tel. 73 20, växel.

BETALD ANNONSPLATS

HALMSTAD

RADIO

Nyanläggningar
Reparationer
W. HÖGLUND

Kungsgatan 27 HALMSTAD Tel. 210

VID VAL AV MÖBLER

Vänd Eder med förtroende till

OTTERSTRÖMS MÖBLER
HANTVERKSGATAN 27

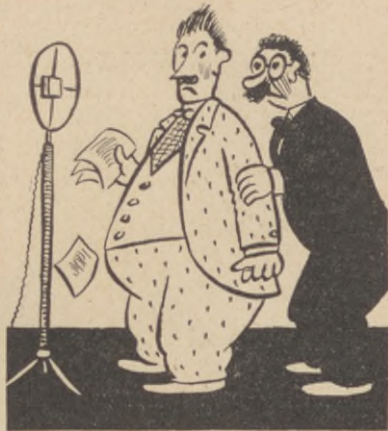
Tel. 38 98 Skisser och förslag på begäran



Läkaren: — Ni måste vila er från allt
tankearbete.

Den sjuke: — Men min nya roman . . .

Läkaren: — Den kan ni naturligtvis
skriva färdig.



FRÅN RADIOTJÄNST.

Hallmännen: — Sluta upp med att
hicka, folk tror ju att det är tidssignal.



Tror du på Fan, Olle?

— Nä, det är väl med honom som med
Jultomten — det är bara pappa.

HÄLSINGBORG

J. E. PERSSONS

— Tapetserareverkstad —

S:a Storgatan 6 — Tel. 149 86
(In på KFUM:s gård).
Omstoppning samt Klädsel av
Möbler och Madrasser.

CARL ÅBERGS Maskinverkstad

Hälsövägen 31 Tel. 103 86
HÄLSINGBORG

Tillverkar mindre specialmaskiner o.
apparater. Utför maskinreparationer

VIGGO A.-B. — Tel. 127 01

Tigr. Viggo, Hälsingborg

Konsulterande i sjukvårdsbranschen.
Tillhandahåller kompletta utrustningar
för sjukhus och privatläkare

A.-B. CARL PERSSONS

Bageri & Konditori

Stenbocksgatan 132 - Hälsingborg

JÖNKÖPING

Goda BRÖDTILLVERKNINGAR

av alla slag köper Ni hos

STRANDBERGS BAGERI

Kapellgat. 4 JÖNKÖPING Tel. 25 55

JUNE - MUNKTELL

MARINMOTOR

för fiske-, frakt- o. passagerarefartyg.

AKTIEBOLAGET

JÖNKÖPINGS MOTORFABRIK

Jönköping. Telegr.-adr.: Motor

Telefoner: 197, 897

KALMAR

Montering av gengasaggregat

Förstklassiga bilreparationer

A.B. Sievert & Fornander

KALMAR - Telefoner 7, 215, 15 15

MJÖLKBAREN

S:a Långgat. 22 — Tel. 7 62

Frukost, Lunch och Middag. Varna
rätter serveras hela dagen. - Kaffe
The o. Choklad. - Trädgårdsservering

ELNA SJÖGREN'S

DAMFRISERING

SÖDRA LÅNGGATAN 26

REKOMMENDERAS!

BETALD ANNONSPLATS

KALMAR

RING UPP oss eller gör oss ett besök, då Ni är köpare av **FRÖ** eller **UTSÄ-DESSPANNMÅL**.

Vi erbjuda Eder fullständig sortering av utsädesvaror i förstklassiga kvalitéter och till konkurrenskraftiga priser.

Aktiebolaget Kalmar Frökontor

(Landets äldsta och länets enda specialaffär i utsädesbranschen)

Tel. 175.

Tel. 405.

KARLSHAMN

FRANS Konditori

Telefon 36.

REKOMMENDERAR sina bakverk, desserter och konfektyrer

KARLSKOGA

Karlskoga Mek. Verkstad

H. PERSSON Tel. Verkst. 305 25

Järnkonstruktioner

Balkongräck - Trappräck

Elektrisk svetsning Infordra offert

KARLSKRONA

BÅTH & ANDERSSON JÄRN- & MASKINAFFÄR

KARLSKRONA Telefon 288

Lager av byggnadsmaterial och alla slags grövre och finare järnvaror

GÖR INGET VAL AV EKIPERING
FÖRRÄN NI TAGIT DEL AV

ÖRNENS

alltid rikliga och gedigna sortiment.
Landbrogat. 25 - Karlskrona - Tel. 15 22

FINBAGERI LUSSEKATTEN

Drottninggatan 27 — Telefon 21 81

Alltid färskt hembakat bröd.

Bese höstens nyheter i

M. OLSSONS PÅLSMODEAFFÄR

Ronnebygat. 31 — Tel. 10 29

KARLSTAD

Det finns på **STENSBORG**

allt vad Ni behöver av vinterhårdiga växter för Eder trädgård. Låt oss gratis sända Eder vår rikt illustrerade katalog!

STENSBORGS TRÄDSKOLOR.

KARLSTAD

Grundad 1890

Tel. 801, 23 01



— Mitt hår är så långt att det faller ned till knäna, när jag lossar det.

— Vad — och jag som trodde, att det föll till golvet.



— Nå, vad fick du på din femtioårsdag?

— Ätta liter.



— Säg, fröken Jonsson, är gossen lik mig eller hustru min

KARLSTAD

Vid val av **BRÖD**

köp ett med hög kvalitet från

Värmlands kooperativa bageriförening u. p. a.

— Karlstad —

LILIUS FOTO

Drottninggatan 5 — Telefon 10 32

Populära nya kortstorlekar: 42, 24, 16
o. 12 foton. RAMAR, ALBUM m. m.

KIRUNA

Även i tider som dessa . . .
blir kaffetären till en njutning på

KAFÉ TEMPERANCE

KIRUNA.

ALLT FÖR GENGAS

Bröderna Backlunds Bilaffär

såväl reservdelar som reparationer

— Telefon 392 —

Telefon 92

KIRUNA BLOMSTERHANDEL Nils Bergbom

Flerårig praktisk - Modernt binderi
Bästa sortering

BROR JOHANSSONS

ELEKTRISKA - Rikst. 293.

Utför alla inom yrket förekommande arbeten, såväl ljus som kraft. Ständigt lager av förstklassig material i ledningar, strömbrytare och kontakter, kokapparater, strykjärn och dammsugare.
Vid större anläggningar infordra offert.

ALLTID FÄRSKA BAKVERK CONDITORI BRÄNDA TOMTEN

(PAUL LAVÉN)

Tel. 109

Tel. 109

TÄRTOR — EFTERRÄTTER

A.-B. EDVIN MARTINSSONS JÄRN AFFÄR

Telefon 4

KIRUNA

STOR SORTERING. LÅGSTA PRISER.

— SPORTARTIKLAR! —

KARL KÄLLÉNS

FÄRG- & KEM.-TEKN. AFFÄR
Tel. 598 KIRUNA Tel. 598

Färger - Fernissor - Tapeter
Tekniska och Sjukvårdsartiklar

KIRUNA

CAFÉ ROYAL

REKOMMENDERAS

Gott kaffe med bröd från eget bageri. Choklad och te samt smörgåsar. Beställningar mottagas tacksamt. Tel. 575

Njut av biografkvällarna! Se goda program med bra ljudeffekter i moderna, trivsamma salonger. Gå på

RÖDA KVARN och Folkets Hus-Biografen

Våra biografteatrar garanterar säsongens förstklassigaste filmprodukter.

KRISTIANSTAD

O. Gulins Eftr.

Kapellgat. 5.

Utför alla slags plåtslageriarbeten

ELEKTRISKA INSTALLATIONSBYRÅN

KRISTIANSTAD — Tel. 215

S. F. HAMMARLUND, ingenjör
Repr. för ASEA.

INDUSTRIRESTAURANGEN

KRISTIANSTAD

Erkänt god mat. Propra lokaler. Humana priser.

Direktion: Skånes Allmänna Restaurang-aktiebolag.

VISÄLJA

alla slag av byggnadsmaterial till platsens lägsta priser. Ljusneplywood och Jonitex. Ivö cement.

CARL NILSSONS TRÄVARUAFFÄR
Kristianstad Telefon 11
Filial Långebro Telefon 113

KUNGSBACKA

HJELMFORS GARNER

REKOMMENDERAS

Kemisk tvätt och färgning emottages
Telefon 126.

LINKÖPING

LEDINS ÖRTBRÖD

Stärkelsefattigt grovbröd, innehåller sju olika örter. En ny typ: Luzern-Örtbröd: Framställt med Luzern, vilken är bland de mineralrikaste av alla växter. Det ideala brödet! 80 st. bröd pr hel R-kupong. Pris 5 öre pr bröd. R-kup. torde medsändas beställning.

Linds Bageri, Nygatan 29, Linköping



— Mamma, är det sant, att änglarna har vingar och kan flyga.

— Ja, lilla Elsa.

— Mamma, lägger dom ägg också.



I BOKHANDELN.

Kunden: — Har ni "Ett hjärta som slår för mig"?



— Är det hon som gjort honom tokig?

— Nej — naturen kom henne till hjälp.

LINKÖPING

Resande till Linköping!

Intag Edra måltider å

RESTAURANTEN

Hantverkaregatan 1

GOD OCH BILLIG MAT

Linköpings Kaféaktiebolag

CONRADS MÖBLER & RAMAR

CONRAD JOHANSSON.

Möbelutställningslokal och kontor:
Djurgårdsgat. 2 Tel. 28 13
Glasmästeri, Ramar, Tavor, Rullgardiner
och Mattor — Apotekarg. 7 - Tel. 40 76

JOHN BOKLUND & C:O

MÖBLERINGSAFFÄR

Ågatan 26 — LINKÖPING — Tel. 5 28

MATTOR — MÖBLER

Alltid senaste

NYHETER

HATTFABRIKEN SPECIAL

Klostergatan 23

Tel. 42 25

LULEÅ MED OMNEJD

BRUNNSBORNINGAR

utföres av

Borrförman H. Bjursten

Box 524 — L u l e å — Tel. 31 91

V. & A. Anderssons MALERIAFFÄR

Kungsgat. 16 — L U L E Å — Tel. 21 63

BILLACKERINGSVERKSTAD

FIRMA ELEKTRA

Entreprenör för Luleå Stads

Elektricitetsverk

Tel. 22 14 (Gunnar Lindström) Tel. 22 14
SVARTÖSTADEN

Alla slags elektriska installationer och reparationer.

SVEN NILSSONS

Reparationsverkstad

L U L E Å

Gammelstadsvägen - Tel. 19 60, Bost. 31 30

REKOMMENDERAS

Fullständig bilservice

MALMBERGET

10 ÅR TELEFONNUMRET
FÖR MODERN HARVÄRD
Jonassons Herr- & Damfrisering
MALMBERGET

Besök ÖHLÉNS!

Stor sortering i grövre och finare skodon.

E. A. Öhléns Skoaffär A.-B.
Malmberget tel. 45, Gällivare tel. 71

MALMÖ**Teaterkaféet - Pildammarna**

REKOMMENDERAS
OLGA HELLQVIST

**MARMOR, KALKSTEN
och GRANIT**

INGENJÖRSFIRMAN H. SVENSSON
— Villa Daisy, Mariedalsvägen —
MALMÖ Telefon 153 80

Olof Hanssons BILVERKSTAD
Slussplan - MALMÖ - Tel. 271 26
Bostad: Kvarnby 212
ALLT I BRANSCHEN
Specialverkstad för Dodge, Chrysler, Plymouth, Renault

NORRKÖPING

Gustafssons Gummiverkstads AB
Slottsgatan 134-136 — Tel. 26 81 - 57 81

Alla slags Gummireparationer utföras snabbt, väl och till moderata priser.

NORRTÄLJE

Norrtälje Rörledningsaffär
E. R. ÅKERLUND.

Verkstad: Posthusgat. 7. — Norrtälje
Telefoner: Verkstaden 479, bostaden 434
Utför: Värme-, Vatten- & Avloppsledningar samt alla slags Sanitärinredningar — Rör, Rördelar, Pumpar, Sanitetsgods m. m. på lager.

NYBRO

TANDLÄKARE

TORA TORÉE

Järnh. O. Nyvalls hus, Långg. 16, Nybro.
Mottagning kl. 11-12 och (utom lördagar) kl. 6-7. Telefon 183.

NYKÖPING**Sörmländska
Lantmännens Centralförening**

Huvudkontor: NYKÖPING
Avdelningskontor i Eskilstuna, Flen,
Gnesta, Katrineholm, Strängnäs
och Södertälje

Mjöl, Spannmål, Torvströ, Fodermedel,
Kalk m. m.

NÄSSJÖ

VELOCIPEDER, delar o. tillbehör
till lägsta priser. - Katalog och prislista
erhålles vid begäran.

WALTER ÄHLIN, Nässjö
Tel.: Affären 7 28, Bostaden 4 72

ORSA**BRANDTS Vilohem & Pensionat
ORSA**

Tel. 1 73
Öppet året om. Ljusa, trevliga gästrum
med utsikt över Orsasjön. Central-
värme, w. c. Moderata pensionspriser.
Utmärkta promenadvägar. Medicinska
bad, alla former, enl. Skodsborgsmetod.
Kvartslampa. Examinerad sjukgymnast.
Innehavare:

Fru SIGNE BRANDT-PETTERSSON.
— Ölrättigheter —

PITEÅ MED OMNEJD**Dr. P. H. Söderbaum**

Storgat. 50 Tel. 15 20

Piteå

**BRUDENS BIKT.**

— Fredrik, jag har en bekännelse att
göra. Jag har löständer.

— Det vet jag.

— Men dom är inte betalda.

PITEÅ MED OMNEJD**Dr. C. A. Brodd**

Norrfrjärden

Piteå

Telefon 500 59

**GRANS LANTMANNA- OCH LANT-
HUSHÄLLSSKOLA, ÖJEBYN**

Anordnar årligen följande kurser: **Lant-**
mannaskolkurs, skogsbetonad, 1 nov.—25
april. **Lanthushällsskolkurs**, 5 maj—10
okt. **Vinterhushällskurser**, 24 okt.—31
jan., 1 febr.—30 april. **Begär prospekt!**

Tel.: Lantmannaskolan Piteå 600 33,
Lanthushällsskolan Piteå 600 92

Statsunderstöd till obemedlade och min-
dre bemedlade. Extra stip. Ingen under-
visningsavgift. Kost till självkostnadspris

**FISKFÖRSÄLJNINGS-
FÖRENINGEN**

Dagsfärsk fiskvaror och surströmming,
saltlöja och löjrom i parti och minut.
Telefoner: Affären 12 44, Kontoret 15 44,
Bostaden 14 11. Filial i Munksund 370 45.

Allt för bilen

**BILÄGARNAS INKÖPS-
FÖRENING**

Tel. 10 52, Piteå.

SKELLEFTEA**En angenäm kväll**

får Ni vid besök på

CITY, PALLADIUM eller RÖDA KVARN
SKELLEFTEA

SUNDSVALL**Duco & Målareverkstad**

Modernt och tidsenligt inredd efter se-
naste förordningen

C. ERIK BERGSTRÖM

Förstklassigt arbete. Humana priser
N. Järnvägsgatan 52 Telefon 17 18

**Järnkonstruktioner
och smiden**

för hus och fabriksbyggnader

Andersson & Nilssons Smidesverkstad
Telefoner 47 57, 47 67 — SUNDSVALL

BETALD ANNONSPLATS

SUNDSVALL

NORRLANDS TRAVSÄLLSKAP
avhåller å Bergsåkers Travbana, Sundsvall, travtävlingar c:a 30 söndagar under Mars—Oktober 1943. Totalisator, Restauranter, Högtalarmusik. Telefoner Kontoret 42 70 — Banmästaren 53 30.

TRANÅS

Trävaru A.-B. Gottfrid Carlsson
TRANÅS Tel. 22 61
Försäljer: Såväl hyvlade som sågade Trävaror. Plywood samt ensamförsäljning av "Masonite" och "Fibrex" Masonite-Lack plattan; Titus Lamellträ samt Masonit- & Ekparkettgolv.
Uppköper, Skog å rot, samt timmer av såväl Fur, Al som Björk till högsta möjliga priser.

S. M. Anderssons
Mek. Verkstad
Säbyvägen 2. — Tel. 24 01
Utför mek. arbeten och reparationer. Rep. av tramp- och motorcyklar. Väl-sorterat lager av cyklar och delar ständigt i lager.

Bästa hjälpen vid dödsfall
och till lägsta priser lämnas av
Boqvists Begravningsbyrå
Storg. 63. Tel. 20 50
TRANÅS

TRELLEBORG

BETALD ANNONSPLATS

UMEÅ

Hilding Carlssons
Mek. Verkstad
Telefon 15
Skolgatan 89 UMEÅ

VÄXJÖ

Säg det med Blommor från
Blomsterhandeln IRIS
Telefon 23 55 - VÄXJÖ - Telefon 23 55
Friskaste blommor från egna odlingar
Specialité: Begravningskransar
i alla prislägen

John Maur - Möbelaffär
STORGATAN 22
Telefon 24 14
REKOMMENDERAS!

Sund och ekonomisk varuförmedling
har konsumenterna genom sina egna
butiker.
Konsumtionsföreningen
VÄXJÖ



Den gamla professorn (på sin tidiga morgonpromenad): — Asch, nu har jag ju ingen näsdruk på mig.



— Det har väl redan kommit en del av de vanliga tråkiga gästerna?
— Nej, herrn är den första.



MANNEKÄNGUPPVISNING.
Hon: Vilken föredrar du, Herman?
Herman: — Den lilla svarta.

VÄXJÖ

Ernst Johanssons
MEK. STENHUGGERI
S. Järnvägsg. 19 VÄXJÖ Tel. 23 86
— REKOMMENDERAS —
Utför alla slag av stenhuggeriarbeten.
Reellt arbete. Billiga priser.

Kronobergs Läns
HEMSLÖJDS - MAGASIN
Tel. 26 96 VÄXJÖ Tel. 26 96
TRÄSLÖJD - VÄVNADER - SMIDE
Filial LJUNGBY. Telefon 116.

Växjöortens Kooperativa
Charkuteriförening u.p.a.
REKOMMENDERAS!

BESÖK
Konditori Grand
VÄXJÖ Telefon 33 85
SERVERING AV GOTT KAFFE
OCH GODA KONDITORIVAROR

ÖREBRO

KOLONIALVAROR
en gros
KAFFEROSTERI
Örebro Import- & Kolonialvaru A.-B.

Värme- och sanitära installationer
utföras omsorgsfullt av firma
ALGOT ANDERSSON
Kontor Mäster Larsгат. 10. Tel. 113 82
Bost. Bergslagsгат. 10. Tel. 187 74

Hushållsskolan MARGARETA
ÖREBRO
Klostergatan 11 Tel. 118 70, 117 50
1:a klass Matsalar
Festvåning och Matvaruaffär
— Elever mottagas —

Vid besök i Örebro
REKOMMENDERAS
FENIX — FREDEN
TERRASSRESTAURANTEN
BERGSLAGENS ALLM.
RESTAURANTAKTIEBOLAG.

Arvid Anderssons Konditori
(Harald Lindberg) ÖREBRO
Storgatan 20 Telefon 124 02
REKOMMENDERAS

Örebro Lump- & Skrotaffär
Magasin och Kontor, Triangeln, Örebro
Telefon 130 43
Köper och säljer i parti och minut: Järno. Metallsrot samt Lump av alla slag.

BETALD ANNONSPLATS

ÖRNSKÖLDSVIK

Dr. Gustaf Lindström

Lasarettet. Örnköldsvik

J. OLSSONS SKOFABRIK

JÄRVED Tel. 400 22

Försäljer i parti: Skodon, Handskar och Sockor av egna tillverkningar.

RING 2054

vid behov av transporter
SVEN NILSSONS ÅKERI
Nygatan 9. Alla transporter utföras snabbt och säkert

ÖSTERSUND

REST. RUNEBORG

Naturskönt läge med utsikt över Storsjön. Öppet året om. Lämpar sig utmärkt för större och mindre beställningar, kongresser och sammanträden. **Erkänt gott kök! Fullständig konditorsservering.** - Telefon 953 - Östersund.

En ljusning blir det i Eder affär om Ni anlitar

ELEKTRISKA INSTALLATIONS

A.-B. — Östersund

Vidare upplysningar tel. 23 00.

ÖSTERSUND

FÄRSKA

GRÖNSAKER, BLOMMOR & PLANTOR

FRITZHEMS TRÄDGÅRD

Torget ÖSTERSUND Tel. 20 67

Byggmästare JOHAN ERIKSSON

ÖSTERSUND

Bergsgatan 45 Telefon 25 63

Utför nybyggnader och reparationer

INFORDRA OFFERT

GUSTAF III:S CAFÉ

Kyrkogatan 66 ÖSTERSUND

Gott kaffe - Te - Choklad - Gott bröd

Läskedrycker - Smörgåsar - Mjök m. m.

Kaffe m. m. utbäres.

— Beställningar kan göras per tel. 853 —

ÖSTERSUND

På upptäcktsfärd

efter goda varor till lämpliga priser i t. ex.

UNDERKLÄDER

STRUMPOR

SKJORTOR

SLIPSAR o. d.

gå till

konsums manufakturaffär

Prästgatan 45, Östersund. Tel. 88.

Östersunds Konsumtionsförening

BETALD ANNONSPLATS

GREISZ FERCO

Kromstål Gengasmunstycken

äro gjutna i en speciell munstyckslegering, vilken smältes i elektriska ugnar och tack vare sin höga kromhalt ger munstyckena den största livs-

_____ längden. _____

★

NORRTÄLJE GJUTERI

Greisz & Söner

Tel. 29, 729.

NORRTÄLJE

Rederiaktiebolaget IRIS STOCKHOLM

Telegr. "Clasabra"

Tel. 11 71 00, 10 49 45

S/S "Virgo"	6600 d.w.
S/S "Pluto"	6525 "
S/S "Rigel"	6450 "
S/S "Lestris"	4300 "
S/S "Polaris"	3775 "
S/S "Jupiter"	3200 "
S/S "Sirius"	3100 "
S/S "Iris"	3000 "
S/S "Orion"	3000 "
S/S "Vidar"	3560 "

Fraktlinjer:

**NORRLANDSHAMNAR —
RIVER THAMES**
(Under säsongen.)